

Тексти окремих говірок Південного Підляшшя

1. Я є Ів'ан П'авлік з Ян'увки Вол'одавського повіту, маю вусюмди-
сят вусюм літ. Розкажу як то дамн'ій бул'о. В як'их то хатк'ах л'юде
жил'и – в так'их б'удках. В х'ати к'уре нучув'али, св'ини впуск'али
до х'ати, їх тут корм'или. Як'е то житт'є бул'о?! П'ічки так'ий з гл'ини
роб'или, луч'иною пал'или – св'ітла не бул'о ни'якого. Воз'ами
як'ими то їздили?! Коров'ами, вол'ами. Бик'ами роб'или т'оє всьо.
Дерев'ян'ий так'ий воз'и бул'и, же зил'іза не бул'о на й'ому. Х'ата
з круглячк'уив бул'а збуд'ована, так'ая як до х'ати вх'одиш то так
як в льох всьоромн'о. То так бул'о. В х'ати був ком'інчик, ал'е бул'о
так, що й з д'ерева к'омина зроб'или. А бул'о й так, що й не бул'о
к'омина т'ільки д'иму п'овна х'ата бул'а. Дим вих'одив без окн'о,
без дв'ери. А як'и там хлив'а бул'и – плотяник'и. Гор'али так'ими
с'оками дерев'ян'ими і зил'іза на їх не бул'о. Борон'а дерев'ян'а б'ула,
дерев'ян'ий зуб'ок був. С'оху тягн'ули к'уиньми аб'о бик'ами.
Бик'уив бул'о бульш'аниж к'они. По конь'ови т'ільки трим'али аб'и
що прв'езти, в'ивезти де-що так'оє. Житт'є бул'о тяжк'е, що не дай
Б'оже, м'учився нар'од то м'учився! Трим'ати ту с'оху на соб'і бул'о
т'іжко, то возьм'є ще ручник'а на ш'ию прив'іже і так г'оре. А їли
так: ж'орна сто'яли в с'іньцях і мол'оли, і так'ий хліб'ець їли.
Ст'упа так'ая бул'а – рук'ами тр'еба бул'о гр'имати, б'ити к'ашу
з пшон'а.

А де одінне тримали? В скринях?

Скрин'ів ще не бул'о, о так, кол'очок в стин'і вб'ити, пов'ісити
на й'ому од'інне, а то пуд г'олову пол'ожить, накри'їться тим
що х'одить. „А з чого одєжу виробляли?” А то кон'оплі с'іяли,
льон с'іяли і з т'ого баб'и виробл'яли полотн'о а п'отом од'єжу.
Ковритк'ів не бул'о, т'ільки веретен'а. „А овечки мали?” Ще тогд'и
овеч'ок не бул'о, вже п'осля стали овечк'и нах'одитися. Виробл'іли
баб'и всьо сам'ий на кр'оснах. А сп'али на з'апичках. Зн'ачить,

де в кут'ючку дощич'ок пол'ожить, пост'авить ст'у'ольчика і на так'им спить. Сп'али на сол'оми, с'інничкув не бул'о, на сол'оми пост'елить і спить. „**А подушки були?**” Як'а там п'одушка бул'а! В п'одушучку вузьм'е сол'ому впхн'е і так'а п'одушка. „**Як ходили?**” Біл'еньки нагав'иці, сор'очка бул'а д'овгая до кол'ін. В пост'олах ход'или – хто там ч'оботи мав! – в пуст'олах всьо. „**А панщина була?**” Як я пам'ят'аю то вже п'анщини не було. Т'ільки дид'ульо мні про п'анщину розк'азували як ход'или три дні роб'ити на т'идень в п'ана а три дні вже в себе. „**А де пан був?**” Наш пан був в К'узовці – до К'узовки ход'или на п'анщину. „**А чим люди палили в печі?**” Бул'о так що т'орфом пал'или а то так дров'ами пал'или. „**А чим світили?**” А світ'или луч'иною. Луч'ину на припичку, так'о, вбуд'овани в кутк'ови ст'авили і так світ'или. „**А що їли?**” Карт'охлю.

Говорив Іван Павлик, рік нар. 1882, село Янівка,

гм. Ганна, пов. Володава. Записано в серпні 1970 року.

2. Скажіте що то тая Пилипівка?

– А то п'еред Рудздв'ом був так'ий пу'ост. П'еред Руздв'ом пуст'илі. До Ру'оздв'а дамн'ій шість нед'іль був пу'ост, не 'ілі нич'ого тл'устого. То тугд'и вс'яких каз'ок говор'или і спив'алі пис'ень. Вже баб'и позбир'аються пр'істи, пр'ийде їдн'а до друг'єї на вд'еньки – і туп'ір одн'а з друг'ою спив'ають, казк'и розк'азують на веч'орках.

Говорила Анастасія Олещук, дівоче прізвище Демчук,

рік нар. 1895, село Чепутка, гм. Соснівка, пов. Біла-

Підляська, колишній Володавський повіт. Записано

в серпні 1970 року.

3. Баб'и вст'ають і вар'єть. Вар'єть т'ому дидуль'ови снід'ане. Той дид'ульо посн'ідає і йде знов молот'ити ц'іпом. Намол'отить і йде в'іяти. В'іє так'єю ш'офлію, кор'обкою. Дид'улю одпочн'и! Нем'а кол'и, бо тр'єба в п'олю гор'ати, тр'єба на ж'ито, тр'єба на хліб, тр'иста в'ашу м'атера, хл'іба зароб'ити, наг'орати на хліб, що м'єте 'істи?

Жито жели с'ерпом. Я ще ход'ила с'ерпом жєти.

І я пу^ошл'а жети. Жели, жели. Всьо пепер'ід я йду а за мн'ою та челяд'ина йде, бо мн'иги баб'ів. Як я попер'у^од то вон'и за мн'ою і довели до в'ечора. А він к'аже: – В'ідаєш що Левицька, ти ще прид'и, бо в'ельме ти жнеш д'обре.

Анна Левицька, рік нар. 1896, дівоче прізвище
Тетюрка, родом із села Кузавка, гм. Ганна, пов. Володава. Записано в селі Ганна в серпні 1970 року.

4. Том'у-то триц'іть п'ять літ наз'ад, а бул'о так як ми бул'и молод'иї, вийд'емо пуд х'ату, дивч'іта і хл'опци, і спів'али вс'яких пис'ень. Парув'али кужд'ого хл'опця з д'івчиною і спів'али до дні ц'ілу нуч розма'їтих пис'ень. Бул'о вись'оло, д'обре. А теп'ер вже молодь'ож позабув'алася, не вм'іють так як ми спів'ати.

Анна Ігнатюк, дівоче прізвище Онищук, рік нар. 1911,
родом із села Жуки, гм. Тучна, пов. Біла-Підляська,
моя дядина. Записано в серпні 1970 р. в селі Данці.

5. Я розкажу про загор'одку. Найсамп'ерш як молод'ий приїжджіє то хл'опці ст'авляють стол'а п'еред двер'има з так'ими винк'ами, жеб молод'ий за молод'ую ще в'одку ст'авив. Там к'ілька винк'и пост'авлять як так'а хур'у^ошша д'івка то з п'ять винк'и щоб з п'ять тих пу^овлітр'увов за 'єї пост'авив молод'ий. „Хто ст'авить т'иї винк'и? – запитав я. Запор'ожці, хл'опци з сел'а, кот'орі р'облять т'ую загор'одку. А дружк'о вже торг'ується з 'іми, жеб тр'охі менш заплат'ити, менш д'ати т'єї гор'ілки. А хор'ішша д'івка то бу^ольш жонд'ають, А як тр'ошки т'ее – то менш. Но, й вже дружк'о к'ілько в'иторгує т'ілька пост'авить їм. І хл'опці пу^озн'ій йдуть п'ити.

Говорив Владистав Ігнатюк, рік нар. 1924, сусід, село
Данці, гм. Ганна, пов. Володава. Записано в серпні 1970 року.

6. При'їдуть наз'ад, зн'ову ж вих'одить м'ати з батьком з гор'ілкою, з хл'ібом і з с'оллю, вв'одять до х'ати, м'ати й б'атько гов'орать: пр'осимо вас всіх до х'ати. І засяд'ають за стіл, вс'ії. Всі спів'ають там. Батьк'и благославл'єть, жич'єня склад'ають, їд'єть і п'ють, і всьо.

Переп'їй той р'облять, а то вже нар'ешти, "с'ира" там спив'ають, там переп'їй і по тим всім законч'єне.

Говорила Антонія Прудавчук, рік нар. 1925, родом із села Кузавка, гм. Ганна, пов. Володава. Записано в Данцях в серпні 1970 року.

7. А як я бул'а д'івчиною то мо'я кол'єга бул'а спр'итна, і тут хл'опци дал'єко бул'и, ще марш'ілок не ввин'увся а вон'а трах на кон'ї і їздить в'єрхом. То бул'о весь'оле вес'іле. А вон'а д'обре мн'їла їздити в'єрхом, б'є ног'ами а той кунь ск'аче. Тож пуд молод'ого вибер'ають д'оброго кон'ї. Той марш'ілок завстид'ався. Я вол'івся б к'аже – дв'їста рубл'ї д'ати, жеб т'ая д'івчина на тум конь'ови не їздила. Жуковська то д'івчина бул'а/. 'Алі вун не ввин'увся а та спритн'їша бул'а. Вон'и в к'упи з молод'им ста'ють, 'алі не ввин'увся. Як марш'ілок не ввин'ється то вже вун прогр'ав, вже м'усить плат'ити за т'ого кон'ї. К'улько вон'а х'оче вже торг'ується з'єю. Вон'а й'омуд'обре заспив'ала – м'ожеш м'єні д'обре заплат'ити як ти м'єнда, як ти г'апа.

Говорила Анна Ігнатюк, дівоче прізвище Онищук, рік нар. 1911, родом із села Жуки, гм. Тучна, пов. Біла-Підляська, моя дядина. Записано в серпні 1970 року в селі Данці.

8. На Вел'икдень л'юде свят'или п'аску. Прин'есуть п'аску, посвят'їть – на др'уги як день їд'їть. Ц'їлу коробку п'аски налад'ують – то не бул'о як дз'їсяка тал'їрочок. Був'ало Осип'у^ов Ів'ан ц'їлого поросюк'а мал'ого зак'оле і тащ'ить. М'їса кав'алок упр'є в рот мал'ому поросюк'ови і вже й'ого н'єсе в кор'обці, н'єсе ковбас'и з шт'ири п'ута, с'ира, м'асла з к'ільо – ц'їлу кор'обку тащ'ить. І вже так о голов'ою трас'є порос'юк а л'юде см'їються. А теп'єр що ж – зан'єсе два я'їчка і с'оли. Що ж то?! І вже їд'їть, ц'їли т'идень їд'їть т'ое всьо, т'ую п'аску. На Вел'икдень д'їтям 'яйця крас'или. На др'уги день крас'їть 'яйця і вже да'ють д'їтям а вон'и б'ються т'ими 'яйцями. На тр'єті день вод'ою облив'ають л'юде – їдне др'уге. Був'ало нас див'ок облив'али кавал'їри. На Вел'икдень

к'ажда м'ати хрещ'она нес'е волоч'єбне – три п'ари, шт'ири п'ари я'єць для св'ого с'ина. І теп'ер да'ють мал'им. І теп'ер є так'ий зв'чай. А мал'и д'іти в 'яйця гр'ають. І на виб'итки б'ються теж і стар'ії. Дзісь не б'ються. Дамн'ій виграв'али. Як'е яйц'є м'оцне то хл'опець навиграв'ає п'овни киш'ені. І стар'ії гр'али: так'ий Клим Пол'иянський, горб'ати, навибир'ає я'яєць – б'їмся! б'їмся на виб'итки. На виб'итки. Б'їмся! І б'ються на виб'итки їд'он з др'угим – Бу'ойм'є пр'авда! А теп'ер стар'и не б'ються і мал'и не б'ються. Дамн'ій пр'осто пу'од кр'ижом на сел'і нар'оду т'у'олько що страх. Всі збир'аються. Вже навар'іть, навибир'ають я'єць і б'ються. А як поб'є то забир'ає те яйц'є до с'ебе. На Вел'икдень ж'адних пис'ень не спив'али так як на К'оляду.

Говорила Олена (Альонушка) Ігнатюк дівоче прізвище Якуб'юк, рік нар. 1900, село Данці, гм. Ганна, пов. Володава. Записано в серпні 1970 року.

9. Був в Данць'ох так'ий чолов'ік, ву'осю'омдис'іт літ мав. Но й в нед'ілю як ід'є ву'он на сел'о, л'юде там позб'ираються о-так-о в сел'і б'андами і сид'іть соб'і а ву'он подийд'є і гов'орить. Б'уде світосн'овани так'ими др'отами. Ву'он п'у'ойде. Сми'ються з й'ого. Гов'орать – дурн'ий чолов'ік. То з'айде ву'он до др'угої к'упи: там чолов'іки, баб'и сид'іть, урад'ують. Ву'он к'аже: – Б'удуть зил'ізни пташк'и л'етати! А вон'и знов сми'ються з й'ого. А вин д'уже не ме говор'ити, но і п'ара слив і пу'ош'ов д'алі, не толк'ує ниц. І к'аже вин: – Б'уде ц'іли світ, де, не вяд'омо де, аж з Ам'ерики б'уде ч'ути тут в П'ольщі, а з П'ольщі б'уде ч'ути в Ам'ерици, зкру'езь. Т'ії слов'а б'удуть говор'ити. О і теп'ер люд дочек'ався т'ого: і пташк'и зил'ізни і світ посн'овани др'отом скру'озь. І так теп'ер повтор'іють л'юде, же пр'авду той чолов'ік каз'ав, а з й'ого сми'ялися, що вин дурн'ий, шел'єпає не вяд'омо що.

Марина Гулевська, дівоче прізвище Ігнатюк, моя тітка, рік нар. 1894, село Данці, гм. Ганна, пов. Володава. Записано в серпні 1970 року.

10. [Казка] Був собі риб'ак, р'ибу л'апав. 'Алі він поч'ув, що хр'абя х'оче щод'ень свіж'ої р'иби. То він зах'одить до т'ого хр'абі і г'одиться, що б'уде щод'ень св'іжу р'ибу л'apati. І хр'абя згод'ився. Згод'ився, топ'ір ву'он що? Мав нажеч'ону і до т'ого хр'абі к'аже: – М'аю нажеч'ону і х'очу до 'єї пере'їхати і з 'єю шлюб вз'іти. І хр'абя й'ому дов'олив. І ву'он по'їхав до т'єї св'єї нажич'они, шлюб взів і приїдж'іє з нажеч'оною дод'ому. І знов х'одить на р'ибу. І їм р'иба л'апається, л'апається. І хр'абя задов'ольони. Той риб'ак з б'абою д'обре жив'уть і так д'алі. Пуозн'ій в т'ого рибак'а б'аби м'ати захвор'іла. То п'ише письм'о, жеб дочк'а при'їхала до м'атера. Та дочк'а заїждж'іє до м'атера то м'атері тр'ошкі л'іпи, то вже в'она х'оче 'їхати до чолов'іка свой'ого. То т'ая м'ати зн'овинька вже денерв'ується, вже зн'овинька слаб'іє. І так т'ая дочк'а к'оло 'єї бул'а. Ал'і вже вон'а заступ'іла бул'а з сво'ім рибак'ом в ць'онжи. І так вон'а там бул'а. А риб'ак ход'ив т'ую р'ибу л'апав. А вон'а там в св'єї м'атера прив'єла хл'опчика, с'ина.

Клим Казмирук, рік нар. 1906, село Данці г.м. Ганна,
пов. Володава. Записано в серпні 1970 року.

11. [Казка] Мав б'атько 'їдного с'ина. Той син б'арзо був здор'ови. 'Алі ву'он, той син, ни хт'ів роб'ити ниц. К'аже: «В'ідаєте, т'ато, що ти мні зр'обиш? Ти мні зроб'и так'у п'алку, так'у м'оцну. Я пуойд'у в банд'ити» – „Ой, чити здур'ів? – Ти ниц, н'авіть ан'и п'иснино йди і роб'и п'алку зил'ізму”. Той пу'ош'ов, зроб'ив йом'у п'алку, дван'ацять к'ілі так'у п'алку. Ву'он був здор'ови. Пу'ош'ов в ліс. А ву'он той хл'опець чув, що в їдн'ум л'іси є банд'ити. І ву'он туд'и пу'ош'ов, до їх, за кол'егу. Ву'он йде, йде – зах'одить, а там в л'іси сто'їть х'атка. Ву'он вх'одить, а там сид'ить стар'а б'аба, так'а к'ухарка, і тим розб'у'ойникам вар'ить 'їсти. – „Ой – к'аже – дитино, чоґ'о ти прийш'ов? Втик'ай, бо вон'и пр'идуть і теб'е заб'ють”. А ву'он к'аже: – „Ая хто? Тож я розб'у'ойник. Я х'очу кол'егу'ов! Яни пу'ойд'у, я б'уду!” – „Д'обре, будь!” Но, ву'он вже сид'ить там, где пок'у'оль вон'и вже пр'идуть вв'ечури. Кох'ани, вон'и прих'одять, прив'одять як'усь д'івку, деє зл'апали, так'у бог'ату. 'її обд'ерлі, з 'єї збиткув'алі, взяв'і в січк'арню і 'її пор'ізали. Ву'он д'умає – „О, то ни ж'арти. 'Алі

б'уду я." Т'ії к'ажуть: „Чог'оти приш'ов? – „Ія б'уду зл'одійом". – „Но то б'уде в'езти з'араз господ'ар – а то був ярм'арок – вол'а. А ти йог'о нам вкрад'еш то ву^озьм'емо теб'е за кол'егу" – „Ух, вкрад'у!"

Розказала Анастасія Олещук, дівоче прізвище Демчук,
рік нар. 1895, село Чепутка, гм. Соснівка, пов. Біла-
Підляська, колишній Володавський повіт. Записано
в серпні 1970 року.

12. [Казка] То був так'ий хр'абя бог'ати, 'алі ву^он кон'ечне хот'ів в к'арти загр'ати. Він, допір'енька, до св'ого жонци каже: – „Перепрош'ію, ж'онца, м'оже ми в к'арти загр'аємо?" А ж'онца каже: „Чом, м'ожем загр'ати". І той хр'абя пр'осить йог'о до пок'ою, бо ву^он мав так'и пок'ої на к'арти і на вс'яке всьо. Вон'и, топір'енька, пу^ошл'и. І той хр'абя клад'є сто рубл'і, чи к'ілька там а той ж'онца по ст'укови. А вуин виграв'ає. Як виграв'ає – то топір'енька хр'абя б'є по тих сто рубл'і. Хр'абя програв'ає. І так всьо – той в'играє а хр'абя прогр'ає. Топір'енька хр'абя грав, грав, геть всі гр'оші що мав тут при соб'і прогр'ав. – К'аже: – „Ще я м'аю в б'анкови д'ужо гр'оши. – Дав'ай по б'анкови гр'ати!" І в б'анкови той ж'онца гр'оши в'играв. Як вже в'играв в б'анкови гр'оши то хр'абя к'аже: – „Що, дав'ай у доб'иток загр'аємо". І доб'иток прогр'ав. Як дуб'иток прогр'ав, геть всьой: там к'они, св'ини, овечк'и і б'идло, всьо. Топір'енька к'аже: „Ще я м'аю пал'аца, ж'інку і дв'оє дит'и – д'івчину й хл'опця". Но дав'ай о т'ії д'іти гр'ати. Д'іти програ'є. Ж'онца вигра'є.

А вон'и, допір'енька, як д'обре гр'аються то д'обре а як що так'ое не по-їхому то д'іти на їх: „–Ах ви прогр'анці!" А той хл'опець не зн'ає що то прогр'анці. Ву^он вже в'ирус вел'ики, вже м'оже мав літ шишн'ацїть чи ву^осюмн'ацїть. Ід'є до кость'ола, 'алі напотик'ає так'ого стар'ого дид'уля і к'аже до йог'о: „– Дид'улю, чи в'іте – пита'ється – помнят'аєте т'ого хр'абйого чи не. Каже: „Пам'ят'аю. Я в його був, служ'ив. 'Алі, тупір'енька – к'аже – вже я стар'ий то ву^он мні дав два м'оргі земл'і і х'ату. Я допір'енька так жив'у: робл'ю, зн'ачить, на тій земл'і і так дожив'аємо до см'ерти. Д'обри хр'абя був". Той хл'опець топ'ір прих'одить дод'ому і каже до сво'єї

сестр'и: „– Же прогр'анці, прогр'анці – то наш б'атько з'емлю прогр'ав і нас теж прогр'ав. Що ми м'аєм тут сид'іти – ід'ім – каже в світ”. І вон'и набр'али соб'і ж'итя, набр'али всьог'о і ст'али йти, 'алі вже сво'є ж'ите з'їли і знов дох'одять до т'єї п'уши.

Розказав Клим Казмирук, рік нар. 1906, село Данці, гм.

Ганна, пов. Володава. Записано в серпні 1970 р.

13. Кол'ись так бул'о, що молод'уху сад'или на д'їжци нас'еред х'ати, круг'ом 'єї танцюв'али і коров'ай роздав'али. Перездв'а прив'озила коров'ай од молод'єї. Танцюв'али і спив'али:

„Коров'ай, коров'ай –
Молод'ухо б'узі дай”.

Вон'а вит'алася з перездв'ою і цілув'ала. Як молод'уха при'їхала до молод'ого то марш'їлки роб'или так у кимб'алку 'каблuch'ок' і наклад'али їй на г'олову, на ту кимб'алку витяг'али к'осу, р'озчисували на кимб'алку і наклад'али так'ое ч'їлко з дз'юбом.

Говорила Анна Пачковська-Ігнатюк, дівоче пріз-

вище Беденак, моя мама, родом із села Красівка, гм.

Володава, рік нар. 1905. Записано 1 січня 1971 р. в селі

Опілля, гм. Подедвір'я, пов. Парчів.

14. Був'ало так: кавал'ір і д'івчина не ход'или з соб'ою як теп'ер х'одять. Но так за'їде кавал'ір з дивосн'убом до д'івчини – поб'ачить ї'ї і зар'учини р'облять. А п'отом вже вес'їле. Зар'учини впер'ід зр'облять: п'ють, гул'яють, до впод'оби 'їдне др'угому. Р'облять вес'їле. Ідн'є те вес'їле при'їде, м'ати й б'атько в'ийдуть, той дружк'о прив'езе так'ий куш'іль, давнішн'ій. В т'ому кошел'і бул'о дві п'ари черев'ик і дві п'ари паньч'их: д'івци і м'атери ї'ї. Черев'ики бул'и з г'узами, с'ині г'узи бул'и, хор'оши. Но вже доп'іро вбув'ають т'ую д'івку, сяд'ають за стіл, гост'єть. Вес'їле. Вже 'їдуть до шл'юбу. Приїждж'їють зі шл'юбу – гост'єть так як тр'єба. Молод'ож. Муз'ики гр'ають. М'ати й б'атько задов'ольони. Два дні вес'їля. Гр'ають, спив'ають. А так'е то бул'о вес'їле: шп'ирки накр'ають, г'омачки

нар'облять, м'асла і те да'ють їсти. І два дні вон'и гост'и трим'ають на вес'ілі. А гор'ілка то так'а бул'а: шпирит'ус, так'и б'очки бул'и мал'еньки і так п'или два дні. Вже їдуть туд'и, до т'єї д'івки. Тая молод'ая вже х'оче схов'атися. Схов'алася вон'а. Доп'іричка, її шук'ають. Той дружк'о шук'ає, кенб'алку вже р'обить, бо вже тр'еба їх'ати туд'и, до й'ого. Кенб'алка то так'ий каблуч'ок, як'ого наклад'ають на г'олову молод'усі. А вон'а хов'ається. Найшл'и, налож'или їй так'у скрив'айщину, полотн'о і к'ажуть: „– Наклад'аємо тоб'і Мар'исю скрив'айщину, бо вз'автра їдеш на п'анщину!” Вже найшл'и її, посад'али, налож'или ту скрив'айщину і вже по'їхали туд'и, до й'ого. Доп'іричка вже їде Perezdva. Вже Perezdva за їде в понед'ілок, ву'овт'орок... Заїждж'іють, вже сяд'ають і спив'ають: „Вогн'улися л'авки”.

Говорила Анна Левицька, дівоче прізвище Тетюрка,
рік нар. 1896, родом із села Кузавка, гм. Ганна, пов.
Володава. Записано в Ганні в серпні 1971 року.

15. То вже той кавал'ір що в й'ого м'ає б'ути вес'іле дамн'ій роб'ив так'ий збу'ор. Молод'ий сяд'ає за сту'ол і сяд'ає й'ого св'аха. Пр'осить як'усь б'абу, сво'ю сестр'у чи к'ого за св'аху. І та св'аха сяд'ає за стул к'оло й'ого, а дв'ери б'удуть одч'иньони, муз'ика гр'ає, і хл'опці з ц'ілого сел'а поприх'одять. І вже ву'он сид'ить за стол'ом і виклік'ає як'ого, вже б'уде бр'ати соб'і за марш'алка. Не так як теп'ер пр'осять, он'о виклік'ає: ти Ів'ане чи ти Степ'ане!... Той хл'опець вих'одить, ву'он садов'ить йог'о одр'азу к'оло стол'а. Хто би не приш'ов, хто би там не був з їх виклік'ає. Їх там сп'оро тих хл'опцю'ов прих'одить. Ву'он виклік'ає соб'і марш'алку'ов із с'еред кол'егу'ов. Виклік'ає ву'он тих дружб'анту'ов. І ву'он виклік'ає к'у'олько там йом'у їх тр'еба, д'есять чи бу'ольш. І виклік'ає но, а та св'аха за стол'ом вже спив'ає. Ву'он збир'ає т'ії хл'опці ж'еби бул'и йог'о сват'ами.

Говорила Анастасія Олещук, дівоче прізвище Демчук,
рік нар. 1895, село Чепутка, гм. Соснівка, пов. Біла-
Підляська, колишній Володавський повіт. Записано
в серпні 1971 року.

16. Як ми бул'і мал'и то з нетерп'іньом жд'али коляд'и. Збир'аліся в мал'и гр'упи і йшли куляд'увати пу^од укн'о і коляд'уємо:

Ой кол'яда, коляд'иця
Д'айте м'ачку і кут'иці

Тепер'ака вже одх'одимо од укн'а і йд'емо до др'угого. Ход'или – хмо в ходак'ах з вол'оками. Хл'опці за вол'оки л'апалі, розв'ізували й валіл'іся, кач'іліся. Бул'о р'адо й вес'ело. К'олі ж то те поб'ачу, а м'оже вже нік'олі?! 'Алі хл'опці дох'оплються, за вол'оку пот'ігнуть, розв'іжуть – д'івчина звал'іт'ся, ще й ще, к'упа вел'іка, а вон'и крич'іть. Хто пл'аче, хто ск'аче. З'авжди хто здоров'и йом'уд'обре. Здор'ов'є на св'іти найдор'ожше. А вже жд'емо теп'ера щодр'и – а то п'еред хр'ещен'ом вод'и. З'авжди р'ано не 'ілі до вод'и. Вод'а свят'илася так'о о в'осьму^ой год'ини р'ано. А мал'і д'іти йшли до ц'еркви в'оду свят'или, прин'осилі дод'ому. І п'отом 'ілі снад'ане, як'усь вк'уску хтось прил'адив як то для сво'єї род'ини. Теп'ер в'ечур прих'одив і вже йшли пу^од укн'о і спів'алі:

Щ'одра, щ'одра Марі'я
На прист'оліку стоял'а
Два криж'ики тримал'а
'Єдним ся м'оліла
Др'угим ся кад'ила.

Говорила і співала Марія Дацюк, рік нар. 1911, село
Хворостита, гм. Вирики, пов. Володава. Записано
в лютому 1973 року.

17. Мо'ї м'ама бул'и в Ганнуй за св'аху в їдн'ого в вес'ілі. Теж зроб'или їм так'оє пжежице на вес'ілі. Не зн'али, не в'ідали, ал'е їх стру'їли. Бо бул'и так'ії, що ч'епляли хліб пу^од г'адину. Г'адину заб'є, і та кров к'апає, і тим хл'ібом крапл'юньку возьм'є і вк'ине у кел'шок у гор'ілку і м'оже стру'їти. І мо'ю м'аму стру'їли на вес'ілі. Прийшл'и дод'ому і вже р'ешта ж'итя. М'ама не зн'ають що роб'ити.

Приб'їгла сус'їдка і к'аже: „– Ід'и хуч'їй – к'аже – на мам'иногo бр'ата, крух'ї нар'їж в л'їсі. Навар'їте крух'ї, нех нап'ється. І вон'и хуч'їй навар'или т'єї крух'ї, нап'илися з крух'ї т'єї вод'и і так їм т'ее всьо уп'ало. Зачал'и блюв'ати робак'ами. П'отом зав'езли до дохт'ора. Дохт'ор сказ'ав, що бул'и стр'уюни. Так'ї бул'и кол'ись л'юде нед'обриї. Теп'ер нем'а так'их люд'и. Їд'ь он з др'угим по бр'атьську жи'ють.

Говорила Анна Пачковська-Ігнатюк, дівоче прізвище Беденак, рік нар. 1905, родом із села Красівка, гм. Володава. Записав в Данцях у березні 1973 року її син Іван Ігнатюк.

18. Скаж'у вам як'ї л'єки дамн'їй бул'и. Бул'а я мал'єю, літ п'ять-шість. Мен'е м'ати з б'атьком так ликув'али. Як в'ийду на сел'о, засл'абну, голов'а забол'ить м'оцно люб де-що, то каз'ала м'ати, же мен'е хтось на сел'ї увр'очив. Но то топ'їрика каже б'атькови заклад'ати кон'ї, їх'ати, пере'їхати п'ара кільом'етри, щоб хом'ут на конь'ови нагр'івся. Приїждж'їє, раз-два, т'єплого хомут'а вн'осить до х'ати і мен'е ст'авлять нас'еред х'ати, перетяг'ають п'ара р'азі ч'ерез хом'ут і вже м'аю б'ути здор'овию. Топ'їр к'ажуть кл'астися в л'у^ожко і нигд'е не ворохн'утися но леж'їти. І за п'ара год'ин м'ають т'її вр'оки, т'її ч'ари, кот'орими мен'е завр'очили, м'ають в'ийти і м'аю б'ути здор'ова. І так бул'о. Полеж'у п'ара год'ин і вже здор'ова є, бо ж'адних дохтр'у^ов не бул'о тод'и.

Говорила Владислава Гулевська, рік нар. 1927, дівоче прізвище Вавришук, моя двуюрідна братова, родом із села Новий Голешів (Голишово), гм. Ганна, пов. Володава. Записано в Данцях у березні 1973 року.

19. Дожн'уть ж'ито, п'ють, пирог'и вар'їть і спів'ають. Ж'ито с'ерпами ж'альи. Жнуть і спів'ають: „Челяд'онько до дор'оги то пу^ойд'емо на пир'оги”, „Не ж'алуї господ'арю м'еду, вин'а й гор'їлки, бо теп'ера ми зрб'їльи обж'инки”. На дож'инки винк'а зр'облять.

Як був'ало в нас господ'арка б'у'ольша то тих женц'ю'ов бул'о мн'иго. То за'їде бул'о неб'ожчик б'атько до К'апльонос, на с'ела, назв'озить баб'у'ов чи дивч'іт то спив'ають і жнуть. А то котр'і то й сам'и роб'или. Як т'ую роб'оту зр'облять і так'і дож'инки р'облять. Подн'есуть господпр'і, подк'инуть до гор'и, в п'олі ст'авляють. І вже винк'а вплет'уть з так'их квіт'ок, як'і росл'і був'ало на п'олі. І вже й'ому винк'а на г'олову нал'ожать. Ід'уть з п'оля дод'ому, прих'одять сюд'а, як то в нас був'ало, бо то господ'арка бул'а д'обра. Но й вже все наших'оване. М'ати вдома наших'ують увс'ее. Уже п'ють, спив'ають, гост'іть. П'отом вже сяд'ають на хв'ури і їх поодв'озять. Всі л'юде так роб'или дож'инки. Не так як дз'іся.

Говорила Пелагея Скоблюк, рік нар. 1910, село Вирики-Воля, гм. Вирики, пов. Володава. Записано в червні 1973 року.

20. Як кол'ись роб'или, чим роб'или, як то бул'о, х'очу розказ'ати ц'іле то всьо. П'ерші поч'ітки за м'еї памн'яти, пжев'ажне я вже гор'ав зел'ізним пл'угом, а му'ой б'атько, як розк'азував – сох'ою. А сох'а то бул'а дерев'ян'ая, то зн'ачить, плуг дерев'ян'ий, но й тим пл'угом ор'али. А за м'еї п'ам'яти – ще я м'аю дз'ісь памь'онтку – борон'у дерев'ян'ую. Дерев'ян'и борон'и роб'или норм'альни – а плуг вже зел'ізни був. З'уби в ковал'і роб'илося. І дві чи три д'ощки розщ'еплювалося, зб'ивалося до к'упи і вбив'алося з'уби. І так'і борон'и бул'и – боронув'алося 'іми. А ву'оз то був зел'ізни. А сіял'ося то рук'ами: кор'обка так'а пл'етюна з сол'оми бул'а, наклад'алося кр'айку од кор'обки на ш'ию, нас'иплеться зб'у'ожа і йд'ється. Як вже по'ореться на з'иму. А збю'ор – то як збер'ється. Кос'или норм'альне. Вяд'омо, же кос'а є з т'еї бл'яхи а кос'і дерев'ян'оє. Кол'ись то правдопод'обне с'ерпом ж'іли. Я с'ерпом не жив, ал'е серп є ще на памь'онтку. Б'атько й м'ати ще с'ерпом ж'іли. а я то вже з б'атьком кос'ою кос'ив. І б'арзо д'обре йшло, н'авіть так, же що дз'ісь кос'яркою к'осять то т'оє кол'ись кос'ою вик'онували. Я не в'ідаю як то могл'о б'ути? Бо як би дз'ісь прийшл'ося кос'ити кос'ою то би в'оши чолов'іка з'іли. Молот'іне то так'оє бул'о там: ц'іпом, ц'ілу з'иму ц'іпом. Зб'ється дз'енне

дві к'опи, пу^овтор'и к'опи – то зал'ежить як там мол'отить. М'оже бу^ольш, м'оже менш змолот'ити. Рук'ами с'ічку р'ізалось, ц'іпом молот'илося всьо, і так вог'уле всьо роб'илося р'енчне. Як в господар'і п'ара к'они бул'о – то вже б'арзо д'обре бул'о.

Говорив Іван Гулевський, рік нар. 1932, мій двоюрідний брат, село Данці, гм. Ганна. Записано у березні 1974 року.

21. Розкаж'у як за д'авніх час'уов я роб'ила полотн'о. С'іяли ми льон п'отом, пу^озн'ій й'ого рв'али, суш'или, б'или, моч'или, і теп'ір стел'или, пу^озн'ій збир'али той льон, суш'или на печ'і, т'ерли на т'ерниці, і теп'ір трип'ачкою треп'али. Потр'епім, спуск'аім. Ще так'єю щ'у^откою ч'ухали. Бр'али верить'он – пр'іли. Як напрад'ється ц'яли верить'он – звив'али на мотов'ило м'у^отки. З тих м'у^отку^ов бр'али нитк'и вив'арувати в п'опелови і бил'или ц'алу з'иму. По біл'іньюви на в'есні звив'али т'ії нитк'и на клубк'и, пу^озн'ій снув'али на сн'у^овлі. А чоловік'и роб'или зим'ою б'ерда. Снув'али п'асму^ов ву^осію^омн'ацять-дев'ятн'ацять, кот'ори йшли на сорочк'и і полотн'о йшло на сорочк'и. А те др'уге з кл'оччя тк'али на нагав'иці, бо не м'ожна бул'о в ту^ом ч'асе нигд'е їх куп'ити. М'усили вс'іми сво'їми спос'обами дом'овими те убр'анє роб'ити, сво'єю р'енчною роб'отою. Як витк'али полотн'о на сорочк'и – бил'или, а на нагав'иці так – так'є бул'о. Туп'ір як в'ибілили, тр'еба бул'о є звин'ути, в'итягчи. І по звив'аннюви топ'ір з т'ого валк'а ш'или сор'очку р'енчне, так с'амо. По ш'итьови сор'очки – ще ї' біл'или на с'онцьови так с'амо, і туд'и наклад'алося сор'очку на с'ебе, ход'илося в н'ой. Я з поч'іту пр'іла на верить'он'ови а пу^озн'ій на ковр'іткови. Теп'ерішнім вже сист'емом пр'адемо на кувр'у^отках, і вже м'аєм д'ужо ул'єпшоне, так же хор'оши жечи виробл'іємо, кот'орих н'авіть і в м'істи ф'абрика не зр'обить.

Говорила Владислава Гулевська, рік нар. 1927, дівоче прізвище Вавришук родом із села Новий Голешів (Голишово), гм. Ганна, пов. Володава. Моя двуюрідня братова. Записав у березні 1974 р. Іван Ігнатюк.

22. Х'ату будув'ати так зачин'али. М'усили їх'ати в ліс, д'ерва навоз'ити, розм'яру мней-в'енцей так'ого, на як'ий р'озмяр м'али будув'ати х'ату – к'ілька м'етру^ов шерок'ості, к'ілька м'етру^ов длуг'ості. І так ву^он мней-в'енцей р'ізає б'алі. Р'ізає виль'отни б'алі, повзд'овж на вт'очку то на вт'очку люб там на виль'отну – як в к'ого ст'арчило д'ерва в л'іси, як'ий буд'улец мав в л'іси. Р'ізали в л'іси, прив'озив дод'ом. Мав так'ий два ст'у^ольця, як д'овги шт'уки то клав х'їх на три ст'ольця. Вклад'али бль'оком те д'ерво на т'ий ст'ольця. П'илка до р'ізання бул'а р'енчна. Їд'он на верх'ови був, верхн'ік назив'ався, п'илку т'ь огає два спу^одак'и бул'о. 'Алі як здор'ови був то му^ог б'ути од'он господ'ар за спу^одак'а, т.зн. як був хл'опець кр'єпкий. Бо ч'єрез ц'іли день тр'єба ту п'илку пот'югати. І дз'єнне р'ізали на м'іру, як т'ий р'ати каз'али. Т'у^олько а т'у^олько тих рат'в'ірізали. 'Альбо на м'етри люб на шн'іти бр'али т'ий трач'і: зг'оду то зн'ачить як згод'илися р'ізати. Що то р'ата бул'а? Р'ата бул'а – то щоб т'ую р'ату в'ірізати пшец'єнтне тр'иста метр'у^ов м'ала т'ая р'ата. І так зачин'али топір'єнька т'оє д'ерево на х'ату шихув'ати. Пу^озн'ій там шихув'ав б'ельки, кр'окви. З л'іса їх зв'озили, на як'ий там р'озмяр мав будув'ати. І топір'єнька гуд'ив майстр'и будув'ати т'ую х'ату. Потр'оху будув'ав, но й спів т'ую х'ату. Пузн'ій, дав'ай ступнь'ово роб'ити стол'ярку: дв'єри, як'їєсь 'окна там. Повставл'ів дв'єри, 'окна поскл'ив. Як мав подл'огу то мав, як не мав – то так бул'о. П'єчі помурув'ав, і д'алі вже вх'одив до х'ати і вже мішк'ав в туй х'ати.

Записав від Івана Гулевського, рік нар. 1932, в селі
Данці, гм. Ганна, пов. Володава у березні 1974 року
його двоюрідній брат Іван Ігнатюк.

23. Як то поч'іти? Кол'ись як бул'о вес'іле – прих'одили до молод'єї 'її куліж'анки. Назив'али то вин'очками. А молод'ий, р'одичи, б'аби там так'ий розма'їти, к'уми, сус'іди прих'одили до коров'ая. Д'івчата в'или вин'очки, а молод'ий баб'и роб'или коров'ая. Бр'али мук'у, лл'іли в'оду. Ни тр'єба бул'о ни я'єць, нич'ого а т'ільки зн'ачить їдн'а вод'а і мук'а.

Пу^озн'ій вже з мал'их кав'алку^ов, к'ажда коб'іта м'ала інде кав'алучок т'іста і вирубл'яли розма'їти р'ожи, розма'їти так'ії – хто що вмнів: пташк'и, квітк'и так'ії вир'ізували і йог'о ц'ілого, ц'ілого окруж'или т'ими квітк'ами, розма'їтими т'ими... Роб'или так, роб'или йог'о вел'икого аб'и т'ільки хоч в піч вліз. Натоп'или піч і йог'о там спекл'и. І топ'іринько й посяд'али за стіл всі, поспив'али, попил'и, по'їли. Курув'ай уп'ікся, г'арни був, хор'оши, г'ожи так'ий, не запалюн'ий, нич'ого. В'инесли йог'о до ком'ори.

І топ'іро вже вон'и т'ого коров'ая – як переп'ій – він сто'їть на стол'і, доп'іро дружк'о, з ручник'ом, переп'асани, да'ють йом'у вод'и р'уки обм'іє, тим ручник'ом в'итре, да'ють йом'у нож'а. І доп'іро найс'ами пер'у^од прих'одить б'атько, м'ати, хр'естна м'ати, хр'есни б'атько, найбл'ижша родз'іна, і так всі по кол'єї ідуть, ід'уть а той сам'ий дружк'о по кав'алучку р'іже і да'є йог'о, всь'ого верх'а, всі пташк'и, всі т'ії р'ужи, всьо т'оє пода'є. То так'ий назив'ається переп'ій. То так як впер'у^од то був хмель. Ще й теп'ер некот'орії в нас р'облять хмель. То назив'ається переп'ій. А теп'ер вже нем'а ни т'ого й ни т'ого, т'ільки так през'енти вруч'ають для молод'их.

Говорила Павлина Сльонзак, дівоче прізвище Семелюк, рік нар. 1906, село Матяшівка, гм. Тучна, пов. Біла-Підляська. Записано 1 червня 1979 року.

24. Бул'о так, що на весн'і вих'одимо на дор'огу, сяд'аєм на колод'ах і спив'аємо постян'их піс'ень: то „Княг'инько”, то «Росл'а верб'а нас'еред сел'а” то ще як'ись, ал'е вже я ни пам'ят'аю д'обре і спив'аємо. Б'ігаємо. Д'обре так'о бул'о. Вись'оло бул'о, бо спив'али. Всі бул'и задов'ольони як то молод'ож, як то дивч'і^ета. А теп'ер вяд'омо – найб'у^ольш в госп'одах сид'і^ет. А впер'ід то бул'о ін'ачий. І ми бул'и б'арзо задов'ольони, бо то вже полов'ина п'осту. Перебив'али піст. Гарн'ушка вк'інуть до х'ати з п'опилом. Вже сміх, бо то вже полов'ина п'осту бул'о. Тогд'и вже дивч'і^ета хов'аються, замик'аються, жеб до х'ати не вк'инули. То хл'опци биз укн'о вк'інуть, знайд'уть м'ісце, прид'уть вдень одчин'і^еть

окн'о. І ч'єрез 'окна повкид'ають. І так чіс сх'одив нам. Б'авилася молодь'ож.

Говорила Анастасія Дем'янюк, рік нар. 1901, село Ганна, повіт Володава. Записано в серпні 1978 року.

25. [Казка] Був соб'і так'ий куп'єць. Він всьо їздить п'оза гран'ицю. Шмугл'єр Він виїждж'єв з'авше на д'овги чес. Пок'инув сво'ю б'абу в пов'ажним ст'ане. Но, ал'є не в'ідав. Він там д'ужо гр'оші заробл'єв. В ноч'і так йом'у т'ємно бул'о, що вліз в так'є багн'о, же ни в'ідає тих тер'єну'ов, і не в'ідає де тут в'ийти. Як бач йом'у бл'иснула в оч'ах св'ічка. І от він б'арзо м'артвився: – як я в'илизу. А той г'олос – не б'у'ойся – каже – чолов'іку, я теб'є стіль в'ипроваджу, т'ільки запиш'и мні т'оє що не в'ідаєш вдома. Той чолов'ік под'умав – тож як од'їждж'єв – я всьо в'ідаю. То взяв запис'ав. Як запис'ав то він йог'о в'ивів на д'обру дор'огу. При'їхав дод'ому – б'ачить, що син є мал'єньки. Як син є, то він б'арзо засмут'ився. Що я зроб'ив, то я зл'ому д'ухови запис'ав сво'ю дит'ину.

Розказала Анастасія Матчук, рік нар. 1914, село Довгоброди (Дубогроди), гм. Ганна, пов. Володава. Записано 16 листопада 1980 року.

26. Як я бул'а молод'а то м'ама мен'і рузк'азували, як то бул'о в Дубогр'одьох. Збир'алися у пулув'ину п'осту дивч'єта в купк'и так'и і спив'али так'их пис'єнь – волод'арок. Кр'осьон ни м'ожна бул'о тк'ати до полов'ини п'осту, бо вже л'ітом б'удуть перун'и б'ити. Зб'іже вибив'ати град б'уде. Вже ни в'ольно бул'о. Н'авить так'ії бул'и, що запер'єчували, ход'или по сел'ови і каз'али: ни тчи кр'осьон, бо вже до полов'ини п'осту. Як полов'ина п'осту мин'є – сх'одилися так'ії хл'опци де дивч'єта бул'и по хат'ах. Бр'али п'опил в горщик'и і к'ідали до х'ати, і п'опил той розс'ипувався. І так перебив'али піст, полов'ину п'осту. Спив'али по полов'ини п'осту тих вс'яких пис'єнь, бо до полов'ини п'осту ще зах'овували, не м'ожна. Ал'є по полов'ини п'осту вже м'ожня бул'о спив'ати, ал'є ни як'их, т'ільки волод'арок.

І спив'али так'у п'існю – „Ой вже недал'єчко черв'оне я'єчко”.

Говорила Анастасія Матчук, рік нар. 1914, село Довго-
броди (Дубогроди), гм. Ганна, пов. Володава. Записано
16 лютого 1980 року.

27. Кол'и ти є молод'ий, ще м'аєш здор'ов'є, ни сл'ухай ник'ого,
в'ипий кол'и дас'и р'ади, бо, к'аже, б'уде так, як ти сх'очеш в'ипити,
'алі не меш могч'и. І б'уде за що! І не меш могч'и!...

О, як доп'іро в'ипив би, а ву^озьм'и в'ипий! Як вже не дас'и р'ади.
Сид'ить чолов'ік і пл'отить! Кол'ись ід'у: – Те! 'Юзек, ходь-но сюд'и,
к'упиш мні папир'осу^ов! Чом же ж ни купл'ю?! Купл'ю! Ти прин'єсь
-но мні бут'елючку п'ива, бо мо'я мні ни прин'єсе. Ни р'аз в'ираджу,
ни прин'єсе – каже. Як ще чолов'ік молод'ий був но то... Ми к'улько
р'ази за'їдемо до В'ишнич чи до Сл'аватич то-то но ай.. А тут но як,
т'ілько є то з'авжди вст'упить і в'ип'є. Нер'аз т'ая б'аба к'імнула
йог'о.

Говорив Юзеф Шепелюк, рік нар. 1928, село Жуки, гм.
Тучна, пов. Біла-Підляська, муж моєї родички Гандзі.
Записано у березні 1981 року.

28. Но, жив'у вже сімдис'ят літ. Прож'ив, ни з ким не свар'ився, ни
з ким не б'ився. До ник'ого ніц. М'аю тут св'ата. Ми теж жив'ємо
д'обре. І сват нап'євно ств'єрдить, же так є. Ми тут зобр'алися в к'упу,
к'оло ст'олика сидим'о, так'ую розм'ову зачин'аємо. М'ати нам не
перескарж'іє ни ніц.

Я хоть стар'ий – тягн'у к'улько мог'у, а вин молод'ий сват, то
к'аже – п'іте-но, п'іте, я ще принес'у. Так'оє д'єло. Ми так сид'іли
з пув гуд'ини, говор'иле, 'алі в тум ч'асі по їдн'ому махн'уле. То як
махн'уле то вже т'ємат ш'ірши т'ої м'ови є.

І Б'огу д'ікувати, жив'ємо всі полюб'овнє. Ни то, же нам хтось
зак'іне, же ми там, чи як. Т'ілько жев'ємо як тр'єба, но! П'оза тим
так: Прийшл'а бул'а войн'а, забр'але мен'є на в'ойну. Но, на войн'і,
як вяд'омо, ни весь'оло. Тр'єба бул'о всь'ого прож'ити. Прожив'ів.
Приш'ов наз'ад дод'ому і так зн'ову – оп'ять та господ'арка

зачин'аїцця (зачин'ається). Що зр'обиш і всьо оддас'и, а щодох'оду з т'ого нем'а ніц. Треба як'ісь п'омис вз'іти, 'алі що стар'ая голов'а ни д'ужо ни под'умає. П'анство о тут д'умає, жеб помогч'и стар'ому. Них'ай-но тр'ошки прот'инється, є т'ії с'ейми, що нам вл'адують, потр'оху ще й р'енту дад'уть. Бо дал'є тих п'ятс'от зл'отих, що то дз'ядкуви зн'ачить.

Вже р'уки бол'ять, н'авіть г'олки не втр'имаю. І що з т'ого б'уде, но! Ку'ит' кут' нявч'ить, х'оче молоко'а, і я стар'ий х'очу молоко'а. Но, й що ми б'удюм в тум д'елі говор'ити? К'урка биж'ить за дз'ядком, жеб я вс'ипав зернюк'а, ним'а йог'о за д'ужо.

Т'ії зм'яни то вже я прож'ивів т'улько, то мен'є вц'але ни стр'ахає ніц, і ни т'ішить ніц, бо вже мен'і ни д'овго. Прожив'у ще м'оже рі'ик, м'оже пув р'оку, і кон'єц! 'Але на п'анство б'уду нарік'ати, же ни дал'о ніц пудчим'аня. За т'оє вже чолов'ік стр'атив дух до т'ого, же працюв'ав спол'єчне там, бо присяг'ав на т'оє і в'альчив пок'уль муг, 'алі прийшл'ося мні дост'атися дод'ому, то дз'ісь, Б'огу д'ікувати ходж'у і ж'иву.

Говорив Францішек Кондрашук, рік нар. 1909, село
Жуки, гм. Тучна, пов. Біла-Підляська. Записано
у березні 1981 року.

29. То бул'о, рузум'істе, як в'иїхальи в Р'осію, в штирин'ацятум р'оці, там бул'и до вусюмн'ацятото р'оку. При'їхальи з Рос'ії в вусюмн'ацютум р'оці, на Покр'ову. Сел'о бул'о сп'алюне. Тра бул'о будув'атися і бидув'ати тр'охи. Но, ни бул'о к'они тогд'и. Куп'ильи вол'и чи в'игодували вол'и. Облог'и ви'орувальи. І так жил'ося. Жил'ося, жил'ося, а пузн'ій вже к'они зачаль'и купл'яти.

Бо дз'ісь є тр'ахтор, і дз'ісь є к'они г'інши і розма'їти нажендзя. А товд'и л'юде вол'ами ор'альи, в постол'ах ход'ильи, в сукман'ах ход'ильи. Пам'ят'аю д'обре. Так. Но. Адз'іся-ка г'інши час. Т'оє мні, неб'ожчик дид'ульо розк'азувальи. „Д'іти, я ще в ж'орнах мол'ов, і ц'іпом молот'ив. Но, а же ц'іпом, то й я сам молот'ив. Я сам ц'іпом

молот'ив. В пу'ост з неб'очкчиком т'атом змолот'или тр'иціть сім ку'оп ж'ита. А дид'ульо пошив'альи кл'уню. А дз'іся-ка хто ц'іпом мол'отить?! І к'ажуть бид'а!!! Як'ая йом'у бид'а. Тод'и л'юде працюв'альи, в ж'орнах мол'ольи.

Род'ився я в Бок'инци, жив'у в Бок'инци, а хр'ищони в Ж'ещинци. Христ'ив мен'е б'атюшка Па'євський, кот'ори в'иїхав в штирин'ацятум р'оці в Рос'ію, зв'ався Микол'ай. І я Микол'ай. І ву'он мав так'ий г'олос як і я. Я ще спив'аю давн'іших пис'ень, дидувськ'их, о! І мен'е вваж'ають л'юде за т'иї пісн'і. Вже н'авіть на гост'ину десь, на вес'іле пр'осять, жеб'я ти пісн'і спив'ав, кот'ори я ни забув'аю. І сво'ім д'іт'юм каж'у: спив'айте т'иї пісн'і. І на то м'ати род'ила, щоб д'івчина люб'ила за т'иї пісн'і. Но як я був молод'им хл'опц'юм то коль'ись мен'е теж дівч'ата люб'или за т'иї пісн'і, о!

А Ц'илер втюк. 'Якби буль'и люд'и не в'ивезльи, зн'аєте, то б буль'и б Ц'еляра яж зл'апальи. В'ивезльи нас п'ять'ох чи шість'ох. Бо я був правосл'авни, т'иї р'ешту поперех'одили, і вже їх не вив'озили. А хто ни перейш'ов на катол'ицьку в'іру то т'ого вив'озили. То ще з'олотом нам плат'или, бр'аце, щоб перех'одив з правосл'авної на римокатол'ицьку в'іру. А ксьондз Ж'ещинський заробл'ів. І той Ц'елер втюк.

Говорив Микола (Миколай) Семенюк, рік нар. 1913,
село Бокинка-Панська, гм. Тучна, пов. Біла-Підляська.
Записано у березні 1981 року.

30. Дит'юк народ'ився в так'еї то, в Ан'улі чи Мар'ини, ід'уть на одв'ідки колеж'анки, род'ина, к'уми... П'ють, спив'ають і благословл'іть, жеб'вон'о росл'о д'обре, хов'алося – і на др'уги рік дай Б'оже друг'о є. О, так'о бул'о! На одв'ідки прин'осили грушк'и вар'онії, сир, твар'ог так'ий, а хто 'яйця – так'оє всьо нос'или. Дамн'ій матер'іалу ж'адного не нос'или а т'ільки так'оє щось з живн'ості зан'есуть, а бу'ольш нич'ого. Одв'ідки з'авше бул'и в нед'ілю. А до ц'еркви н'если христ'ити тод'и кол'и вже

узг'одняться б'атько з м'атерію. То зал'ежить кол'и дит'ина вр'одиться. Як визн'ачували к'ума чи кум'у? А то чолов'ік ход'ив – прос'ив ког'о за к'ума, ког'о за кум'у. Вже на той день збир'алися, на ту нед'ілю, ішл'и до ц'еркви, приго'товляться. К'ума м'ала сво'ю, так'и, назив'али хрищ'інку. Дитюк'а так трим'али. Дамн'ій то кум трим'ав тр'охи і кум'а. В ц'еркви то так бул'о і так є. І прих'одять дод'ому, да'ють похваль'оного, поздоровл'яють як зв'ється дит'юк. І т'ий... Прийм'ає б'атько чи м'ати т'ого дитюк'а. І сад'ить за стіл, і туд'и вже п'ють, гул'яють і спив'ають. Як б'аба врод'ила дит'ину то т'ую дит'ину одбир'ала баб'уля, яку теж назив'ають в'язков'а. Акуш'ерок ни бул'о, т'ільки бул'а с'ільська б'аба, як'у назив'али в'язковою. Тій б'абі нич'ого не плат'или, т'ільки т'оє, кот'орое вон'и, вже зн'ачить, б'уде то б'уде на христ'иньох, і под'арка дад'уть так'ого, бл'юзку чи х'устку. А до к'умов то в рік час'у дитюк'ового ур'дження од христ'ин – то кум, т'ого дитюк'а б'атько ід'е до к'ума: бер'е перог'и, н'есе на Вел'икдень, на Ру^оздв'о. А б'аба йде до к'уми і до баб'улі, до т'єї, кот'орая, зн'ачить, вже куп'ала дит'ину до хрест'у.

Говорила Марія Гапонюк, родове прізвище Байко, рік нар. 1900, родом із села Голешів (Голишово), гм. Ганна, пов. Володава. Записав в Янівці гм. Ганна в червні 1981 р. Іван Ігнатюк.

31. Як б'аба ход'ила „гр'уба” то ни в'ольно бул'о їй див'итися ч'ерез щил'юбину, бо дит'ина, кот'ора вр'одиться то б'уде косо'ока. Кол'и є б'аба гр'уба і як гор'ить то ни в'ольно їй л'апатися за твар, бо в дит'ини на твар'ові б'уде черв'они знак. Як пр'ийде гр'уба б'аба позич'іти щось до сус'іда то ни м'ожна одм'овити, бо як хто одм'овить то йом'у всьо м'иши війд'іть. Як дит'ина врод'илася то т'ую дит'ину одбир'ала баб'уля, то зн'ачить, так'ая ст'арша б'аба, що в сел'і одбир'ала од пор'оду дит'и. Баб'уля в'яз'ала п'упа кл'очьом з ль'ону. Кл'очьом з кон'оплю^ов не м'ожна бул'о п'упа в'яз'ати, бо дит'ина т'ая що вр'одиться не б'уде пл'ідна. Якб'и ще кл'очче бул'о з м'атірки а то пл'оскінь не м'ає нас'іння. Ал'е як м'ожна позн'ати як'є є кл'очче з м'атірки а як'є з пл'оскіню.

Після пор'яду роб'или одв'ідки, як'і іщ'е дотеп'ер є. Дит'ину що врод'илася завив'али у льнян'і пелюшк'и. До р'оку час'у дит'ина ход'ила в льнян'ій сор'очці. П'отом як був хл'опець то ш'или йом'у нагав'иці а д'івчинці сук'енку. Дит'ину колах'али в кол'исці, як'а бул'а пл'етена з л'озів (пр'уття) молок'ити (верб'и). Кол'ишка бул'а зав'ішуна до п'олапа на так'ому кр'укови' на так'их штир'ох шнурк'ах, що назив'алися в'ирвечки. Дит'ину колах'алося трим'аючи рук'ою за так'ий шнур'ок, як'ий назив'ався г'учепка. Давн'ій був на сел'і зв'ичай волоч'ебного, то є, хрищ'они матер'і обдар'овували сво'їх дит'и на Вел'икдень кр'ашоними яйц'ями, а теп'ер той зв'ичай вже заг'инув.

Говорила Анна Пачковська-Ігнатюк, родове прізвище

Беденак, рік нар. 1905, родом із села Красівка, гм.

Володава. Записав в Данцях її син Іван Ігнатюк в день
7 листопада 1981 року.

32. В 1914 р'оці в'ибухла ву'ойн'а із н'імцями. І то як раз бул'о пос'еред дні. Прийш'ов р'озказ іт'и, мобіліз'ація, всіх забир'ати до в'у'ойська кот'ори зд'ольни бул'и слу'ж'ити. То бул'о якраз в'осини, бо косов'иця бул'а, ов'ес кос'или. Но й забир'ають до в'у'оська. Всьо на той зб'орни пункт. Но, л'юде пл'ачуть, бо то вяд'омо ву'ойн'а, забир'ають чоловік'у'ов, забир'ають батьк'у'ов, і так'а то бул'а роб'ота з ву'ойн'ою. Доп'ір що...? Забир'ають нас на фронт, до Б'ерестя: Перер'облювати ф'орта, бо той кр'епосний генер'ал був ним'ецький... І ву'он забр'ав всі пл'яни, взів до Ним'еччини. А тут тра бул'о ін'акше роб'ити т'иї ф'орта. Де ор'удії сто'яли тр'еба бул'о роб'ити рез'ерву, а де бул'а рез'ерва то ст'авили ур'удії. Перер'облювати тр'еба бул'о той ц'іли плян. Войн'а. 'їдуть. Л'юде пл'ачуть. Солд'ати т'иї на к'оньох, бо вон'и позаб'ирали мобіліз'овани. Поч'еплювали р'уські кок'арди до капелюшу'ов, і так 'їдуть. А ми 'їдєм на ф'орта до Б'ерестя.

Говорив Трохим Павлик, рік нар. 1898, село Данці, гм.

Ганна, повіт Володава, воев. Люблинське. Записано 2
червня 1982 року.

33. То бул'о так. Сид'іли вон'и: три род'ини в ідн'уй х'ати. Був той с'олтис Ярухт'ей, був 'Юрко Ігнат'юк, тву'ой дід, був там зіть М'ольо 'П'ишко', Ів'ан зда'ється зв'ався. То вже вон'и пузн'ій порозх'одилися. М'ольо пост'авив х'ату і вже пу'ош'ов ос'обне, а т'ії сид'іли до сп'у'олки аж пок'у'оль не розишл'ися. Ярухт'ей? То бул'о назв'изько чи пр'озвисько, я не пам'ят'аю. 'Юрко Ігнат'юк, тву'ой дід, Ів'ане, то був з Г'аннії, прийш'ов в зятт'і до тих Ярухт'ей. Тво'я баб'уля бул'а Д'анцювська – по назв'изькови П'ишко. М'анька, Павл'іна й Н'юрка то бул'и дочк'и т'ого Ярухт'ея – с'олтиса. Ярухт'ей був так'им с'олтисом м'усить з шість, з сім літ, же не мнів сам пу'одпис'атися. Жив ву'он на сел'і, бо тод'и коль'онії ще не бул'о. Бул'а х'ата к'оло х'ати. Тв'ого д'іда х'ата сто'яла тут за Юзв'ечиною х'атою, пос'еред сел'а, пом'езжи Щал'ушиною х'атою – то був Перех'одець'а Юзв'ечиною. Мо'я х'ата сто'яла к'оло шк'оли. Топ'ір склеп сто'їть. Мо'ї р'одичи то Герод'и, 'але давн'ішиї. А той Гриц'ельо то бл'изьки р'одич. Б'атько Гриц'еля і муй б'атько то бул'и р'у'одні брат'и. Мул'ітка П'авлік, Прок'опчик П'авлік то вже 'іншиї П'авліки. Як при'їхали з Р'осії то в Данц'ох бул'о так: Сто'яла тут на конц'ови сел'а од Г'анни 'ідна х'ата – К'еляхова, сто'яла дуп'ір шк'ола, що розубр'али ї'ї. Дуп'ір там на Комар'у'овці п'ару хат'у'ов бул'о. Од в'игона чість сел'а назив'алася Комар'у'овкою аз т'ого конц'і од Г'анни – Г'ейшами. Всьо бул'о поп'альоне, зн'ищоне. А тут де шос ід'е, бул'а т'ільки так'а ст'ежка. Пройт'ти – н'авить дор'оги не бул'о, бо не бул'о чим 'їздити. Т'ільки кв'яти росл'и так'и черв'они як мак по тих пож'ариськах. Так'иї Данц'і бул'и. А 'інши с'ела? Г'олишово бул'о не сп'альоне, Г'анна бул'а ченсть сп'альона, Ч'епутка і Ян'у'овка бул'и сп'альони.

Говорив Трохим Павлик, рік нар. 1898, село Данці, гм.

Ганна, пов. Володава. Записано 2 червня 1982 року.

34. [Жалім'он] Т'ії письн'і жалім'онові спів'алі з'араз по войн'і, за м'еї п'ам'яті. То бул'о для т'ого, бо бул'а так'ая м'ода давн'ійша. Но й так вм'і'елі соб'і'е весь'оло ж'иті. Молодь'ож спів'ала т'ії жалім'они, розма'їти так'иї п'юс'енкі, ф'айни, цік'ави. А я трох'і прислух'овувалася до їх і т'улькі вм'ію. А р'ешту то вже

позабив'ала, вже ни памнят'аю. Т'її письн'ї жлім'онові то сп'ївалі по Вел'ікодні. То бил'а так'ая м'ода, назив'аліся письн'ї жалім'он. То бил'о по войн'ї в ву'осьомн'ацятум р'оці.

Говорила Олександра Данилюк, рік нар. 1912, село
Докудово II, гм. Біла-Підляська. Записано 22 серпня
1982 року.

35. [Вер'ея] Т'її дожинк'ови письн'ї сп'ївалі давн'їй. Бил'о то б'арзо д'обре, бо бив то так'ий одпоч'инок. Давн'їй як пан найм'ав р'убутнікі то екон'ом став'ав, жеб'їх поган'яті. Т'її руб'утнікі то м'їлі ок'азію витих'ати на письн'ях. То тих пис'ень найб'у'ольш склад'алі і спів'алі, щоб витхн'уті. А екон'ом їх г'оніт. Роб'їлі так'ую вер'ею, так'її дож'инкі, жеб'од п'ана дост'аті гор'їлкі, поп'їті. І так'ую м'їлі баб'и розр'ивку на п'олі. Так'ая весь'олость бил'а. Дамн'їй весь'оло бил'о, всьо спів'алі, бо дзїсь вже т'ого нем'а. Т'ульки я памнят'аю т'ого дамн'ішого, т'ого всь'ого.

Говорила Олександра Данилюк, рік нар. 1912, село
Докудово II гм. Біла-Підляська. Записано 22 серпня
1982 року.

36. [Казка] Відн'ому сел'ї був кум. І ход'ив він до кум'и. А тут'инька і'ї чолов'їк п'у'ойде в п'оле гор'ати вол'ами. Тод'и ще к'їньми не гор'али. Чолов'їк і'ї г'оре і г'оре. І кум теж г'оре вол'ами. А кум'а х'оче для св'ого к'ума їсти зан'ести. В к'ума був віл раб'ий а в їх вже не так'ий. В т'ого чолов'їка слуг'а служ'ив. Той слуг'а про все розказ'ав господар'ови. Слуг'а к'аже: „– А що ми вже д'ядьку зр'обимо? „– Ми зроб'їмо так: Я н'ашого вол'а перепас'аю б'їлим радн'ом і ми зр'обимо з с'ивого вол'а раб'ого, так'ого як'ого м'ає кум”. А тут кум'а нес'е з д'оми к'умови. Ще й гор'їлки н'есе й'ому п'їти. Н'есе вже для св'ого к'ума, бо св'ому чолов'їкови не несл'а б т'ого. Топ'їренька йде вон'а, н'есе т'ому к'умови їсти й п'їти. Прин'осить. А то ба, то і'ї чолов'їк, то не кум. А вв'ечури як пр'ийде кум, то мовл'їв, сид'ить вон'а з їм за стол'ом, їд'їть і п'ють. А слуг'а подгл'єджує й подгл'єджує, і про все господар'ови к'аже. „– В'їте в'їдаєте що д'ядьку? Кум'енде до нас прих'одить

і сид'ять з господ'иньою за стол'ом і там собі п'ють і їд'ять. В'їте но схов'айтеся в нам'ет а я вам скаж'у кол'и він с'амо пр'ийде, то тод'и в'їте пр'идете до х'ати". І мовл'ів ти, як слуг'а каз'ав так зроб'или. Господ'ар схов'ався в нам'ети, посто'яв, і прих'одить до х'ати. Пр'авда, вон'и за стол'ом п'ють гор'ілку – кум з йог'о ж'інкою. Топ'ір господ'ар бер'є бияк'а, і к'ума і т'ую сво'ю б'абу бияк'ом, і к'ума і сво'ю б'абу бияк'ом. І в'озить, і в'озить ки'якою.

„– А то ти так! А то ти так!" А вон'а з сво'ім к'умом люб'илася а свой'ого чолов'їка обм'анювала і обм'анювала. Бо ї'ї чолов'їк був спокійн'ота.

Говорила Анастасія Беденак, родове прізвище Миха-
люк, рік нар. 1905, моя родичка, село Красівка, гм.
Володава. Записано дня 6 листопада 1982 року.

37. [Казка] Два брат'и по'їхали в ліс по др'ова. Ід'є он брат був бог'ати а др'уги б'ідни. Той б'ідни по'їхав навпер'їд. Взів він санк'и, взів собі хл'їба і с'їра кус'очок. Накл'ав на ти санк'и дров і вже сів собі на пень'ок одпочив'ати. Топ'іренька, як сів спочив'ати – прих'одить до й'ого хл'опець як'ийсь і к'аже: „Перед'їлимся тим хл'їбом і с'їром". Він взів і передил'ився. „– А що ти хоч м'ати?" – пит'ає хл'опець. Він к'аже: „Ніч'ого я ни м'аю т'ільки що на мні. Х'очу я м'ати, щоб гр'оши де тр'оху". „– Но як з'айдеш собі дод'ому, та до ком'ори загл'їнеш, там тоб'ї б'уде з'олото". Той прийш'ов. Пр'авда, є те з'олото. Ну, а чим є тут зобр'ати? В що? Нем'а в що! Нид'є нич'ого нем'а, ни г'арнця, ни нич'ого. Зайш'ов до бр'ата позич'їти чв'ертку. „– Поз'ич, бр'ате чв'ертку!" „– А н'ащо тоб'ї тр'єба? А н'ащо тоб'ї тр'єба?" „– Тр'єба мні?" І взів ту чв'ертку і пу'ойш'ов дод'ому. Те з'олото зобр'ав, все, якур'атнє. Вс'ипав собі там в торб'ину і зах'одить до бр'ата, зан'осить чв'ертку. Дав'ай, той пит'ається йог'о. Ну, а десть за обруч'ом в л'їси знайш'ов. А то ти м'аєш. Став той убр'ани брат. Вже не був б'ідни. Но, вже т'ому бог'ати заздр'остить.

Вже дав'ай собі їхати по др'ова. Взів теж хл'їба і с'їра. Дав'ай, по'їхав собі по др'ова. Но мовл'ів ти, вже знав той хл'опець, бо так'є свят'є м'їсце м'усить бул'о. Передил'ився тим хл'їбом тиж. Той бер'є д'їлиться такс'амо, д'їлиться з їм тим хл'їбом і с'їром. Пит'ає: „– Що

ти хоч м'ати? – „Ай, що я х'очу м'ати?” Вже все він мав. „– Я х'очу м'ати... бо в м'ене віл є. Х'очу м'ати, в й'ого ріг зл'амани, не г'оже, не продас'и вол'а без р'ога. Той к'аже: „Як за'їдеш дод'ому то б'уде ріг і все”. Зайш'ов до дом, прийш'ов, д'обре, є ріг, все як кур'ат. Той ріг б'аба так огляд'ає круг'ом, злам'ала йог'о. Той ріг одлет'ів і полет'ів на з'емлю. Вже й ост'аток.

Розказала Анастасія Беденак, родове прізвище Михайлюк, рік нар. 1905, село Красівка, гм. Володава, колись гм. Вирики. Записав дня 6 листопада 1982 р. її родич – Іван Ігнатюк.

38. Піст п'еред Роздв'ом трив'ав шість т'идні, два т'идні довжа н'иж в кат'оликів. Той піст зачин'ався од дні свят'ого Пил'ипа і том'у назив'ався він Пил'ипівкою. Под час т'ого п'осту не в'ольно бул'о їсти ніч'ого тл'устого (жирного), як'е зв'алося скор'омним. Д'ітям у піст говор'илося, що прийш'ов Пил'ип і всьо скор'омне позамик'ав у ком'орі.

Говорила Анна Пачковська-Ігнатюк, родове прізвище Беденак, рік нар. 1905, родом із села Красівка, гм. Володава. В Данцях записав її син Іван Ігнатюк в день 13 листопада 1982 року.

39. Му^ой тесть Дан'ило Казмир'ук, як'ого назив'али Ганджук'ом, народ'ився в 1860 р. а вмер п'осля II-ої світов'ої війн'и. Ще по ту^ой війн'і плів він кошел'і, стужк'и, коробк'и і постол'и. Йог'о в'ироби ще леж'уть на гор'і і в кл'уні. Кошел'і плів ву^он з бер'озової кор'и т.зв. б'ересту. В кошель'ох л'юде дамн'ій нос'или хліб у п'оле а т'оже збир'алі 'ягоди. Стужк'і плъу^ов ву^он з сол'оми. В мал'их стужк'ах л'юде кол'ісь збир'алі 'ягоди а в вел'іких перех'овувалі зб'у^оже. Плю^ов ву^он теж з сол'оми коробк'і, бо сівник'у^ов не зн'алі. Постол'и плів ву^он з л'ика верб'и зв'аної хв'оростом 'альбо з д'ерева кр'учоного молод'ого д'уба чи чер'емхи. Л'ітні постол'и бул'і плеть'они в шт'ири л'ика і зв'алися вон'и чв'ірками а зим'ови в шість л'ика зв'алися вон'и шість'орки шість'ірки'.

Говорив Іван Дейнека, рік нар. 1898, родом із села
Погорілець, гм. Соснівка, пов. Біла-Підляська, колиш-
ній Володавський повіт. Записано в квітні 1984 року.

40. Наш'ите под сп'одом полотн'о на спу^одн'иці назив'ається підб'ілкою, а наш'ити на її верх'у шир'окі сть'ожки назив'аються облямк'и. Давн'іша льнян'а сор'очка б'абська бул'а прикр'ашона переб'орами на: ком'ери, на припл'ічках – верх рукав'а, на рукав'ах – низ рукав'а, на ком'ірцях – сам низ рукав'а, де приш'ити г'узики і на перед'і сор'очки, як'ий назив'ається п'азухою. Сам'е зак'інчення рукав'ів сор'очки зв'ється – ком'ірці. У мо'їй р'ідній х'аті в К'узавці к'оло Г'анної п'еред II-ою світов'ою війн'ою стол'и накрив'алося льнян'ими наст'ілниками приозд'обленими в переб'ори.

Говорила Анна Бишук, рік нар. 1924, родом із села
Кузавка, гм. Ганна. Записано в Данцях у квітні 1984
року.

41. В сел'і З'аболотю на Нов'ий Рік ход'или д'іти по хат'ах і спів'али піс'ень, як'их не назив'али тут щодр'івками, а говор'илося, що д'іти х'одять гогот'ати. На Різдв'о Христ'ове д'іти колядув'али, і пісн'і, що їх спів'али назив'али колядк'ами. П'еред Вил'икодньом, у вел'ики піст дівч'ата спів'али піс'ень, як'их назив'али постян'ими пісн'ями. Велик'одні пісн'і, зв'ани тут волод'арками спів'али кол'ись тут дівч'ата од Вел'икодня до Вознес'еня то є до Вш'єстя. У п'ерши день Вел'икодня, п'ісля веч'ірні, збир'алися дівч'ата к'оло ц'еркви і спів'али волод'арок. Т'ая традиція ще ост'алася в З'аболотю дотеп'ер. Теп'ер тих піс'ень пу^од ц'ерквою дівч'ата не спів'ають, ал'е ст'арши жінк'и, бо дівч'ата тих піс'ень не зн'ають уж'е. У піст п'еред Різдв'ом, зв'ани пилип'івкою, дівч'ата і жінк'и спів'али піс'ень, яких назив'али пил'ипівчаними пісн'ями. У піст п'еред Петр'ом і П'авлом, зв'ани петр'івкою, співали кол'ись пісн'і зв'ани петр'івчиними пісн'ями. В З'аболотю на Ів'ана Куп'алу піс'ень за мо'єї п'ам'яти не спів'али. Л'юде в З'аболотю назив'ають себ'е польовик'ами, а люд'и, що жив'уть в с'елах Матяш'івка і Меж'илисте – гимел'ями, натом'ість люд'и, що жив'уть в с'елах

над Б'угом як: Шостак'и, Зал'евше, П'аросля, Яблоч'ин, Новос'ілки називають луговик'ами.

Говорила Надія Петручук, рік нар. 1928, село Заболоття, гм. Кодень, пов. Біла-Підляська. Записано в день 22 травня 1984 року.

42. В нас то давн'ій ще бил'і так'ії звич'аї. Як народ'ілося діт'я, то найп'ерш б'абка бер'е, хуч'ій завів'ає: як д'івчина то в г'аці, як хл'опець то в спу^од'ак, то є в б'абську г'альку. Но, бо і к'ажуть так: як в спу^од'ак завинн'уті хл'опця то б'удут д'івчата йог'о люб'іті, а як д'івчину в г'аці то муть хл'опци і'ї люб'іті. А п'отом вже бер'е б'абка куп'ає діт'я, клад'е у в'оду він'очки з з'іля. Но вже в'икупавши, вже дасть м'атери на р'уки і к'аже: „Т'ую в'оду тр'еба в'иліті по з'ахді с'онця, жеб д'обре сп'ало діт'я, аж'еб не пл'акало, не хвор'іло, ч'арув не бо'ялося – як вже в'иліті по з'аході с'онця. А п'отом як вже до хрест'у. Посх'одяться б'абки вже з тлумак'амі, ниб'ито на одв'ідки. І к'ажуть: „А дай юй г'олку, жеб бул'а д'обра кр'авчиха”. А др'уга к'аже: „– А дай ол'увка, жеб вм'іла д'обре вч'итися”. А тр'етя к'аже: „А гр'оши пол'уж і хл'іба, жеб не бідув'ало і і не голодув'ало”. Но вже й т'ого понаклад'ають і вже бер'ут, занес'ут йог'о до хрест'у. І як попріїждж'ають з т'ого хрест'у то ще щось бил'о, ал'є я вже заб'ула, д'обре не памят'аю. Дамн'ій в ц'еркви крест'или. А н'аша ц'ерква бил'а Свят'ої Параск'евії.

Говорила Олександра Данилюк, рік нар. 1912, село Докудово II, гм. Біла-Підляська. Записано дня 5 серпня 1984 року.

43. Кол'ись як одбив'алися хрест'ини, врод'ився дит'юк, то так бул'о: баб'и йшли на одв'ідки, кл'али тих шість перожк'у^ов. Н'если там с'ирницю, так – о там н'если... То на одв'ідки так. П'отом, топ'іринька запрош'или на нед'ілю. Хрест'ини збир'ав господ'ар. Кот'ора вже б'аба прих'одила, запрош'или і'ї за сту^ол. Там гост'или, попил'и, по'їли, поспив'али... Но й нар'ешти, так'ий зв'ичай був. Т'ая баб'уля, що одбир'ала т'ого новор'одка бр'ала пувлітр'у^овку там гор'ілки т'еї в р'уки, і до к'аждого з тих гост'и пу^одх'одила, кел'ишок од

с'єбе част'увала, присп'івувала ще. І доп'іринька под'арки для т'ого новор'одка кл'али на сту^ол, чи матері'али на сук'єнку дав'али чи то гр'оши. А як'її письн'і спив'али то я не пам'ят'аю, бо я ще був молод'ий тод'и. Спив'али пис'єнь вс'яких, а то весь'олих всьо, жартовл'ивих. Як т'ая баб'уля т'єю гор'ілкою частув'ала то дав'ала ще обар'анчики. То бул'и вон'и нар'облюни, сво'ї, з пшан'ичної мук'и обар'анчики так'її, же т'ого... Там ще вон'и пу^озн'ій яйць'ом смар'овани бул'и. Ще т'ая баб'уля к'ожному додав'ала т'її обар'анучки. Вон'а на тал'іркови їх м'ала і роздав'ала всім. Ниб'ито так'ую з'акуску подав'ала вон'а.

Говорив Іван Панасюк, рік нар. 1922, село Голешів
(Голишово), гм. Ганна, пов. Володава. Записано дня 12
серпня 1984 року.

44. Я пам'ят'аю як т'її коробк'и б'атько роб'ив, і я од б'атька науч'ився. Ще їдн'а б'атькова кор'обка сто'їть. Я т'її коробк'и зач'їв роб'ити як ми верн'улися з Рос'ії в двац'ітум р'оци. В дв'ацять п'ершум чи в дв'ацять др'угум р'оци бул'а п'ерша мо'я роб'ота. Тамт'их короб'ок нем'а, бо п'ерша роб'ота завжд'и за плу^от. І пу^озн'ій улож'ився на ту^ом. Ой, і наст'ануть д'овгі вечор'а 'осі-нею чи зим'овою пор'ою... Лоз'ини соб'і приспос'облю... Як м'аю йти на яки'їсь м'ейди то сидж'у і плет'у з'амість веч'орку^ов. То ще сус'іди прих'одили, так'о на погад'анку. Аб'и мні хуч'ій чіс сх'одив. Науч'ився я т'її роб'оти од св'ого б'атька, 'алі давн'ій то всі роб'или, і той роб'ив, і той роб'ив... В стужк'ах давн'ій к'ашу хов'али, гор'ох, ш'аблі-квас'олю, 'яйця... Зо стужк'ами на 'ягоди ход'или. Вел'ики стужк'и роб'или на зб'у^оже вже. Роб'или коробк'и до с'іяня. Роб'ив я теж так'і тал'ірки з сол'оми – чи то хл'іба пост'авити на й'ому, чи як от вес'іле при'їде на повит'анє молод'их. Бох'анку хл'іба бер'є, на ту^ом тал'іркови нес'є, застил'ає той тал'ірок ручник'ом зо св'єї роб'оти. Ще топ'ір в Розв'адовци т'оє ще в м'оди є. Як ми видав'али дочк'у з'амуж то на так'ому тал'іркови хліб леж'ів і ми вит'али молод'у п'ару. Т'ую роб'оту я любл'ю, 'але теп'ер на стар'и л'іта вже не м'аю так'ої х'єнці. Я на гор'і залож'ив так'ий муз'ей. М'аю там 75 пжедм'ь'оти. А др'угих сімдис'іт вже на люд'ох є. Я їх не

прод'аю тільки розда'ю. Мо'ї в'ироби є в Ольшт'ині, в Крак'ови, в Г'анні і в інших с'елах. Там на гор'і є коробк'и, дзбанк'и, стужк'и, тал'ірки, ваз'они, кошик'и з сол'оми – б'у^ольший й м'енший. Вже я є на р'енти – господ'ару – здал'и ми господ'арство на с'ина. В Р'осії я був сім літ а на Зах'оди у Венгож'еви одинац'іть літ.

Говорив Петро Винничук, рік нар. 1908, село Голешів
(Голишово), гм. Ганна, пов. Володава. Записано 12
серпня 1984 року.

45. Баб'и й дивк'и в нас пр'аве одн'аково ход'или, тільки-що баб'и нос'или каптур'і. То бул'а озн'ака так'ая, що як в'ийде д'івка з'амуж то м'усить м'ати каптур'а. Той капт'ур був ш'ити з кольор'ового тов'ару і обшив'ани був встонж'ечками і цек'інами так'ими і так'ею з'убкою. На каптур'ови так'і з'убки бул'и, ш'ити тут був так'ий кр'угли а тут на перед'і так'ий яз'ик був виріз'ани. І т'оє наклад'али на спід а на т'оє наклад'али хустк'и – шал'яну^овк'и. Теж шовк'ови хустк'и бул'и – то до пор'и р'оку, зн'ачить: як на весн'і, л'ітом то шовк'ови, а в г'осини й зим'ою тепл'іши хустк'и наклад'али. Ход'или в шпанц'ерах. М'али кор'отки шпанц'ери, і м'али так'и сукман'и д'овги. Д'овши то був сукм'ан а кор'отши|шпанц'ер. Шпанц'ір то був так'ий пош'ити з сукн'а. То бул'о так'е пош'ите якб'и к'уртки назив'али. Так'і вон'и бул'и, о так'і, о вздовж, тут бул'и так'і прищ'іпи, на гаплик'и зашипал'ося, А тут бул'и так'і повит'инани з'уби, яз'икі так'і. Бул'и вон'и пообш'ивани так'им с'инім шнурк'ом, так'і квитк'и, петельк'и пор'облюни, і так зашип'алося з т'ого сам'ого с'инього, що пообш'ивани бул'и петельк'и так'і д'овги, так'і на дві ст'орони: їдн'а сюд'и пет'елька, Др'уга сюд'и – г'узи, зда'ються, бул'и дерев'ян'иї. Под сп'одом, под шпанц'іром бул'а сор'очка. Бул'и сорочк'и виш'ивани і бул'и з переб'орами, ал'е я вже доккл'адне не зн'аю.

Чоловік'и вбир'алися зим'ою в нагав'иці сук'онни, зв'ани галіф'е, а так то нагав'иці пр'ости бул'и, сорочк'и викид'али на нагав'иці. Ш'или так'і тр'охи д'овши сорочк'и. Сорочк'и бул'и виш'ивани, і бул'и без ком'ерів, тільки з так'ими ст'у^ойчками, з п'азухами, і на

бік так 'о зашп'алися. і той ком'ірець був в'ишити, і т'ії манж'ети бул'и в'ишити. Ш'или теж сорочк'и з так'ого матері'алу як теп'ер назив'ається попел'іна – борд'ови чи 'інши. Т'ії сорочк'и з к'упчого матері'алу бул'и ш'ити на той сам стрій, і так с'амо в їх ход'или. Кр'айкою подпир'ізувалися. Зим'ою баб'и ход'или в кожух'ах і сукман'ах. Кож'ух вигляд'ав под'обно як теп'ер вигляд'ає. Ш'ити тут так'о дощ'іпно, був допас'овани. Тут так якб'и в клин'и був ш'ити, і тут до п'аса прим'орщони а в низ'у був так'ий шир'оки, і так як кльош'ови вих'одив. А комер'і на кожух'ах бул'и так'ії вел'икі, з вел'иким вол'осьом. Пу'озн'ій вже бул'и так'і кор'откі кожушк'и, Чоловик'и теж м'али кожух'и і сукман'и. Шапк'и м'али так'и з бар'анка, так вис'око сто'яли як козак'и Д'онськії х'одять. В нас в постол'ах не ход'или. За Б'угом ход'или в постол'ах. В нас т'ільки їд'он чолов'ік ход'ив в постол'ах. Л'юде всьо сам'ії роб'или. Тк'али полотн'о. Т'ії переб'ори тк'али. Тк'али полотн'о на хвартух'и, б'урки, спудниц'і, ручник'и, пост'елю і всьо. Р'ідна то ще за м'ене тк'али. Р'ідна то бул'и так'і в кр'атку. Як бул'о в кр'атку то назив'алися радн'о, кр'ата ч'орна, кр'ата черв'она, кр'ата б'іла – то то бул'и р'ідна. А т'ії в стеж'ки то назив'алися пл'ахтами – то бул'и пл'ахти. А тк'ани накр'итя з в'овни назив'али диван'ами. Спу'одниц'і в нас бул'и теж крат'івки – тк'али їх в кр'ату. Полотн'о на кратівк'и і тк'али з ль'ону і ход'или в їх л'ітом. Кратівк'и вже тр'охи пу'озн'ій бул'и. Бул'и крат'івки на св'ято і бул'и на б'удень, в крату'овк'ах на б'удень ход'или. В З'аболотю сор'очку з переб'орами назив'али сор'очкою парас'інною. В так'их стр'оях як в З'аболотю ход'или баб'и й дивч'ата ще в так'их с'елах як: Меж'илисте, 'Яблочня, Лен'юшки, Розб'итівка, Жел'євше і Ольшанк'и.

Говорила Надія Петручук, рік нар. 1928, село Заболоття,
гм. Кодень, пов. Біла-Підляська. Записано 28 серпня
1985 року.

46. Розмова з Анастасією Олещук із села Чепутка.

Яка то є причина, що так довго живете і добре себе почуваєте?
От'о том'у я так д'овго жив'у в д'оброму здор'ов'ї і що з'авжди

дар'ила жебрак'ам а вон'и молил'іся за мо'є здор'ов'є. Дар'ила всім, дар'ила д'обре. Хто не прийш'ов – йом'у 'істи дал'а. А давн'ій к'ажди у Б'ога – прос'ив для м'ене о здор'ов'є. Як ішл'и дід'и – прос'ила їх на ну^оч – прих'одьте.

А як орали? Пам'ятаєте – як сохою орали?

Як ми вже г'оде при'їхалі з сел'а на х'утор то Руд'енці гор'али сох'ою. До сох'и заклад'алі в ярм'о вол'и і так гор'алі. А вже наш б'атько то не гор'алі. 'Але вол'и ще трим'алі, а п'отом прод'алі. Тут вже бу^ольш як с'орок літ ми є на околь'онії. Му^ой б'атько жил'і в сел'і, в Ч'епутці, бо ми теп'ер жив'ємо на коль'онії. Му^ой б'атько бул'і в Р'осії. В Р'осії теж вмерл'і. Вже стамт'у^оль не верн'уліся. Вже бул'і стар'ії.

Говорила Анастасія Олещук, родове прізвище Демчук, рік нар. 1895, село Чепутка, гм. Соснівка, пов. Біла-Підляська, колишній Володавський повіт. Записано 2 вересня 1984 року.

47. Давн'ій хвартух'и тк'али баб'и з г'ориню в п'аси. Г'оринь то так'ії к'упчий черв'онії нитк'и. Безрукав'ець пош'ити з б'урого сукн'а то назив'ався шпанц'ір. Баб'и й дивч'ата ход'или в шпанц'ирах в'осини і весн'ою. Шпанц'ір наклад'алося на горин'істу сор'очку з переб'орами. Переб'ори на сор'очку бул'и тк'анії з г'ориню.

Говорила Марія Панасюк, рік нар. 1910, село Матяшівка, гм. Тучна, пов. Біла-Підляська. Записано в серпні 1985 року.

48. На щод'ень чоловік'и ход'или в убр'аню зо сво'єї роб'оти: сор'очка льнян'а зо сво'єї роб'оти, нагав'иці теж зо сво'єї роб'оти. Баб'и ход'или в хвартух'ах зо сво'єї роб'оти і в сор'очках з переб'орами. Хвартух'и м'алі облям'увки, хвартушк'и теж бул'і облям'овани. Бул'і теж в насрандак'и в'овняни, 'алі вже на з'иму. Бул'і теж пиг'улі, 'інші назив'алі ранд'ак а 'інші пиг'уля, 'алі то так'а сам'а спу^одн'иця. В нас на спу^одн'ицю в'иткану з ль'ону каз'алі хварт'ух, з в'овни, сук'онну – б'урка, то так'а пиг'уля. Кол'ісь в г'осини й зим'ою ход'или в так'их сукман'ах. Баб'и м'алі сво'ї сукман'и

а чоловік'и сво'ї сукман'и. Бул'і ще так'і кор'отки сукман'и, і їх назив'алі порт'ягами – то так'и каб'ати бул'і, в 'інших с'елах так їх назив'алі. Зим'ою ход'или в кож'ухах. Хустк'и наклад'алі на гол'ову – таки шалянувк'и. На ног'ах баб'и м'алі черев'ики а хл'опи м'алі ч'оботи. В постолах в нас не ход'или. По др'угуй святов'уй войн'і вже перест'алі ход'ити в од'ежи зо сво'єї роб'оти, зак'инулі т'оє всь'оє, і теп'ер вже нихт'о не х'одить. М'оже там в к'ого ще вал'ється. Дивк'и теж давн'ій в хвартух'ах ход'или. К'оси дивч'іта розпуск'алі і г'олову прибир'алі так'ими широкими кит'айками. В хвартух'ах і в переб'орах л'юде ход'или т'ільки п'онад Б'угом, чи недал'еко Б'уга. В Город'ищу, Дуб'иці, В'ишнихах перебор'у'ов не зн'алі, там ін'акше ход'или. В хвартух'ах і в сорочк'ах з перебор'ами ход'или в так'их с'елах як: Перех'у'од, Данц'і, Г'анна, Дубогр'оди, М'утвиця, Розв'аду'овка. В Ж'е-щиннці ход'или теж в сорочк'ах з переб'орами. В с'елах так'их як: Меж'илистя, з'аболотє теж сорочк'и вишив'алі. Мо'я дочк'а т'оже вишив'ала хр'естиком бл'юзку, бо я пох'оджу з сел'а Ольшан'ок к'оло з'аболотя. Як нас в'ивезли на З'аху'од то їй сказ'али: „не накладай такєй блюзкі, бо то струй українські”. Я пам'ятаю, в Дубр'овиці, в Пол'осках ход'или в спудн'ицях, зв'аних крат'у'овками. Обшив'али т'иї крату'овк'и встонж'ечками і так ход'или. Тк'али теж на спу'одниц'і полотн'о з в'овни їдн'ого коль'ору напр'иклад борд'ови, зель'они, ч'орни, бронз'ови, і спудниц'і ш'или з й'ого в так'і клін'и. Так'а спу'одн'иця назив'алася вовн'янка.

М'аю я пр'аве вже ву'осюмдисіт літ і пережил'а дві войн'и і два виседл'єня. Як в'ивезли нас до Рос'ії то там нас назив'алі поляк'ами а як в'ивезлі на з'аху'од то назив'алі укра'їнцями. І скаж'іте ким ми є? І так наш нар'од на Подл'яшу перетерп'ів і не зн'ати чи спась'он б'уде!

Говорила Юстина Макаревич, рік нар. 1906, родом із села Ольшанки, гм. Кодень, пов. Біла-Підляська. Записано в серпню 1985 р. в селі Жещинка, гм. Соснівка, пов. Біла-Підляська, колишнього Володавського повіту.

49. І загн'ав - ем б'идло на лук'у, пас - ем. Дивл'юся хтось ід'е од л'іса Город'иського.

Алі п'у^озні дойшл'і - сьмо так до т'ого, і так же науч'ив мен'е тих ул'амку^ов. Дос'едяв до в'ечора зо мн'ою і сказ'ав, же пр'ийде ще вз'автра.

Пу^ошл'і, і не бул'о їх д'овши чі^ис. Пу^озн'ій оказ'алося, же чі^исть їх пу^ошл'а за Буг а т'ії прийшл'і сюд'а зн'овуж.

Говорив Антін Хилимонюк, рік нар. 1930, мій колега,
село Русили, гм. Подедвір'я, пов. Парчів, колишній
Володавський повіт. Записано 11 травня 1986 року.

50. Як я бул'а вд'ома, ще бул'і т'ато, м'ама, я, брат, всі бул'і-сьмо. Найсампер'у^од то Т'олек був. А вже 'їсти прих'одилі пр'аве щон'очи. А як той Фь'одор зач'ів прих'одити, то ву^он у т'еї Мар'ини найсампер'у^од був р'аняни, вона йог'о пу^одліч'ила, у Жигал'юк Мар'ії, вон'а в'їїхала на з'аху^од.

Но, тонь Т'олек, як вон'и «розс'ипаліся» з тих л'ягеру^ов, повтик'алі то ву^он тод'и до нас прийш'ов.

На др'уги день щось там люд'ї^е знов соб'і влад'ає, но, бо що ін'ачей зроб'ити. Як я вже прийшл'а сюд'и з околь'онії на сел'о, то вже к'ульо р'ази сам'а страх'у заж'ила - м, ни вім к'ульо.

Говорила Парія Блискош, родове прізвище Хилимо-
нюк, село Русили, гм. Подедвір'я, пов. Парчів. Запи-
сано 11 травня 1986 року.

51. А як нитки на цівку сукали?

Кол'ись був так'ий сук'ач, що так'орук'ою крут'или - давн'ій врук'ах сук'али. А теп'ер на ковр'ітках сук'ають, шп'еня о сюд'и в ковр'іток влож'у, і так суч'у. А то назив'аються розп'ори, вон'и розпир'ають полотн'о, жеб не затягл'о б'ерда. А то назив'аються понож'є, а їд'ь он то пон'іж. То зн'ачить, як на пр'осто то тч'ється на два понож'є, а як

на чинов'ато то на шт'ири. А то – скаж'у вам – то дощичк'и, кот'ори трим'ають пор'єдок, бо снуюч'и то є так'і кул'очки, і о так'о на ку^ол'очки заклад'ається н'итка сюд'и й сюд'и. Тут мус'ово бул'о б перев'язувати, і жеб так влож'ити є, бо якб'и порв'алася н'итка то не бул'о б пор'єдку. Ц'али пор'єдок дощичк'и вед'уть. Нитк'и що навив'аються назив'аються осн'ова а т'иї що тч'ється – вток. Та н'итка що ч'овником к'ідати то то назив'ається в ч'овникови є ц'івка. На два понож'є тч'ється пр'осте полотн'о як на сор'очку. Як в шт'ири понож'є то м'ожна нак'ідати, що б'удуть так'і рад'очки на полотн'ови: так'о б'уде їд'ь он кав'алочок рад'очків їт'и в той бік а др'уги в той – то т'оє зв'ється в чинув'ате ч'илі повор'откію. То є круж'ок, кот'орим попуск'ається осн'ову, а тут др'уги, кот'ори т'єгне полотн'о, м'ає так'ого зап'ора і т'єгне полотн'о, що до верст'ата йде.

Розкажіте про коврітка як що називається?

О то є колес'о, то є л'авочка, а тут є ків'айка так'а, вон'а так кр'утить колес'о. В ту^ой л'авочци є ків'айка. о то ків'айка – той патич'ок. а то є ц'али ковр'іток. Тут є так'а шр'уба, що м'ожна прикрун'ути тисн'ій чи люзн'ій, бо вон'а м'ає так'і шр'уби пу^од сп'одом. А то 'ящик, а то шп'уля а то в'илочки. О б'ачте як'і вон'и м'ають з'уби. А пр'івши то тр'єба сюд'и наклад'ати н'итку, і вон'а йде їд'ь он зуб'очок, пу^озн'ій що раз д'алій, д'алій, щоб так рівн'онько йшло, а то є триць, о так'ий, кот'ори я вам покаж'у. Вон'о одкр'учується і закр'учується, і без т'ого тр'иця то би не пр'ели б. Триць м'усить б'ути, жеб м'ожна бул'о шн'ура налож'ити. А то р'учка, тим рам'інчиком трим'ає.

А то шнур до ковр'ітка. Ц'али то ковр'іток. А то є так'ій кій – назив'ається по-пр'осту – круж'елка. Їд'ь он пат'ик пр'осто а др'уги п'юн'ово так'о вткн'ь'они. Доп'іро в тим що п'юн'ово дз'юрка і вклад'ається так'ий п'отюс, жеб куд'елю зроб'ити. Попер'єчни пат'ик то круж'елка а той до гор'и то п'отюс.

Говорила Анастасія Олешко, рік нар. 1914, село Довго-
броди (Дубогроди), гм. Ганна, пов. Володава. Записано
13 червня 1986 року.

52. Дамн'ій л'юде тк'алі на варст'атах полотн'о. Ш'илі сорочк'и, каліс'они а на верх од'іне мус'илі крас'ити і тк'ати кр'ашоне т'оє все. Тк'алі в'овною і п'ортом на ч'орно чи як. І так ш'илі в сел'і спу^одниц'і. Т'иї спудниц'і назив'аліся крату^овк'и. 'Алі ход'илі дивч'іта, і вишив'алі б'іли спу^одниц'і в кв'яти, нитк'ами вишив'алі. Спудниц'і бул'і з б'ілого полотн'а, і вишив'алі їх кв'ятами. За н'імця то так ход'илі. Так'а бул'а м'ода: крату^овк'и і б'іли з ль'ону спудниц'і в низ'у виш'ивани кв'ятами. Фартушк'и бул'і, 'алі молод'и не ч'еплялі т'ілько ст'арши. Ст'арши ч'еплялі фартушк'и а дивч'іта не. В нас горс'ету^ов не бул'о. Сердак'и ш'илі. Так'и кафтан'и бул'і. С'ачки так'и ш'илі. С'ачки бул'і з рукав'ами так як чолов'іча марин'арка. Чоловік'ам з св'еї роб'оти ш'илі маринарк'и. І нагав'иці ш'илі з св'еї роб'оти. Полотн'о бул'о тк'ане в'овною і п'ортом. В сук'онних маринарк'ах ход'илі зим'ою а л'ітом ход'илі з портян'ого полотн'а, тк'аного з ль'ону. Сор'очка бул'а б'іла з ль'ону, ком'ір ст'у^оючка бул'а. Тут на два гуз'очки зашип'алася а т'утай тр'етій г'узик був. Баб'и теж ход'илі в б'ілих сорочк'ах з род'инними рукав'ами. З род'инними рукав'ами то зн'ачить, як полотн'о є то так'о ся витин'ало тут, де рукав'и є, тр'охи рукав'и бул'і, і так ход'илі. На щ'одень в так'их сорочк'ах ход'илі, без переб'ору^ов. На припл'ічках ниц не бул'о. Бул'і зв'икли сорочк'и обр'убляни і в'итяти, не м'алі ком'ера. Ст'арши баб'и то вже ш'илі сорочк'и з к'арчиками соб'і, рукав'и д'овги і тут вже не бул'о ком'ера. Хустк'и м'алі к'упчи. А бул'і так'и, що роб'илі хустк'и з тон'енького полотн'а і вишив'алі кв'ятою.

Говорила Парія Блискош, дівоче прізвище Хилимонюк, рік нар. 1926, село Руси́ли, гм. Подедві́р'я, пов. Парчів. Записано 11 травня 1966 року.

53. Баб'уля і м'ама чи там хто ход'илі в крату^овк'ах л'ітом. Хвартух'и б'іли бул'і, в їх ход'илі. То на б'удень бул'о стар'оє, кот'оре на нед'ілю не надав'алося. А в нед'ілю нов'оє м'алі, так'ий с'ами стру^ой. Перет'икани хвартух'и, крату^овк'и бул'і. Б'іли хвартух'и з ль'ону і з беребор'ами бул'і. М'ежи перет'иками а переб'орами нем'а ру^ож'иці – то т'оє сам'е.. В нас назив'ають переб'ори,

по давн'ішому перет'и́ки. То був так'ий хва́рт'ух то зн'ачить спу^одн'и́ця. А зим'ою ход'и́лі в бурках. Полотн'о на б'урки тк'а́лі з в'овни а осн'ова бу́д'а льнян'а а тут бу́д'а в'овна. І фалду́в'а́лі т'и́ї бурк'и. Ход'и́лі в так'их бурк'ах. Сукман'и м'а́лі, зим'ою ход'и́лі в сукман'ах як я бу́д'а. М'ати мо'я ще м'а́лі сукман'а. Сукман'и приї́зд'облю́вали черв'оними шнур'ечками. Серда́к'и то ш'и́лі, 'а́лі вже п'отом. За мо'єї п'а́м'яті то вже ход'и́лі в хустк'ах. Давн'и́й на г'олову накла́д'а́лі ручник'а, так'у зав'и́йку м'а́лі. Зав'и́йку хто мав то трим'ав, 'а́лі вже не ход'и́лі як я пам'я́т'аю. Кожух'и в нас бу́д'і так'и д'овги. Мо'я м'а́ма ход'и́лі в кож'усі, з так'им ст'а́ном був, так'ий жов'тати, виш'ивани так'ими м'и́шками. Так'ий кож'ух. Черев'и́ки м'а́лі то попр'осту на св'іто а так то в хо́дак'ах ход'и́лі а л'і́том б'осо. Н'ави́ть до ко́сть'о́ла ход'и́лі б'осо. Пом'я́т'аю як в постол'ах ход'и́лі, вуон' муж'и́нформантки' ще ход'и́в, б'а́тько йог'о в постол'ах ход'и́лі. В постол'ах ход'и́лі теж зим'ою. Он' учу^ов накр'у́тити на н'оги. За м'єї п'а́м'яті д'і́вку до винц'ю вбир'а́лі зви́чайно як топ'і́р. В б'і́лу^ой сук'енци бу́д'а, в спу^одн'и́ці чи в кафтан'ови. На голо́ві д'і́вка м'ала давн'и́й ст'о́нг'и а давн'и́й кімб'а́лки бу́д'і. За мо'єї п'а́м'яті в б'і́лих нага́в'и́цях не ход'и́лі.

Р'і́дна в нас тк'а́лі розма'ї́тими вз'ора́ми. Тк'а́лі-сьмо, ви́бир'а́лі-сьмо – ви́б'и́рани бу́д'і, то топ'і́р в ші́сть н'и́чалниць – пле́ць'онки, пл'ета́ни, кот'ори ви́ход'и́лі в так'и́ї кр'у́ги. І тк'а́лі на пр'осто́ знов, пас'я́ки на пр'осто́. Паса́м'ани то шля́х, що є на хва́ртух'ови. О, к'а́жуть, хва́рт'ух в паса́м'ани. В нас к'а́жуть не паса́м'он но паса́м'ан. Як тк'а́лі пере́б'ори, ви́бир'а́лі. Як тч'е́ться так'ий п'асок то назив'а́ються см'у́га. Та см'у́га то п'асок поме́ж'и тим ви́б'о́ром. Бі́ль то бу́д'а осн'о-ва б'і́ла, кот'ори тк'а́лі то купу́в'а́лі і́нши на осн'ову бі́ль. К'упча́ б'і́ла осн'ова то бі́ль. Шовч'и́ця то так'и́ї нитк'и як тк'а́лі пере́б'ори, на тих паса́м'анах.

Говори́ла Анна Кі́сель (Кисі́ль), рік нар. 1920, село
Руси́ли, гм. По́дедві́р'я, пов. Парчі́в. Запи́сано 8 липня
1986 року,

54. Л'юде в'ірили, що по см'єрти душ'а прих'одить на т'ое с'амое м'ісце, де чолов'ік жив'ів. В'ірили, що душ'а прих'одить, т'ільки вон'а є невідз'іма, нихт'о ї'ї не б'ачить, дух о так'ий. Вон'а х'одить по земл'і с'орок днів. Шук'ає св'ого т'іла. Пр'ийде, к'ажуть, до х'ати, де т'ое т'іло леж'ало. Нем'а. Пр'ийде до ц'єркви, де вон'о в гр'обі бул'о. Нем'а. П'у'ойде на м'огилки. Там к'оло м'огилок нем'а. І так х'одить три дні без пж'єрви по св'іти. Тр'єтього дня явл'ється 'ангел. Явл'ється 'аньол і топ'іро т'ую д'ушу бер'є з земл'і до гор'и. І в'одить ї'ї по так'их, назив'алися мит'арства, по д'обрих і к'єпських м'ісцях. То б'уде 'аньол і б'уде шат'ан, двох їх б'уде. 'Єслі чолов'ік щасл'иви, д'обри був на св'іти, з людьм'има д'обре жив'ів, не був заб'уйца, не був зл'одійом, так'ий був наб'ожни то до т'ого чолов'іка м'ають 'аньоли, зн'ачить. А єж'елі кот'ори чолов'ік гр'ішни, ког'ось там заб'ив чи спал'ив чи ког'ось обокр'ав то вже до т'ого чолов'іка м'ають шатан'и, шат'ан. І вже б'удуть йог'о вод'ити по всіх місц'ях: д'обрих і к'єпських. Назив'алися т'ії місц'я мит'арства. Т'ії мит'арства м'усить т'ая душ'а перейт'и. Мит'арства ок'ончить, топ'іринька ань'оли ї'ї пу'одв'одять до прест'олу Г'оспода Всьомог'ущого і к'ажуть: поклон'ись Б'огу! Доп'іро покл'ониться Б'огу і поч'ує г'олос: завед'іте ї'ї там і там, в так'ое м'ісце. І от вон'и ї'ї вед'уть. В т'ому м'ісці вон'а вже там зост'ається до суд'а. Жив'є до цих пір пок'а суд б'уде, зн'ачить Госп'одь б'уде суд'йти всіх зм'арлих.

Говорила Павлина Сльонзак, родове прізвище Семє-
нюк, рік нар. 1906, село Матяшівка, гм. Тучна, пов.
Біла-Підляська. Записано 12 липня 1986 року.

55. ...т'ільки б'абка бул'а в к'аждому сел'і ї'ї, т'ую б'абку кл'ичуть. Вон'а т'ого дитюк'а одбир'є, п'упка зав'яже, вик'упає йог'о, о, і вже наймен'ує, ск'ажуть як назив'ати. Б'абка пит'ається б'атька й м'атера як дит'ину назв'ати. І вже вон'а йог'о охр'истить. Б'абка христ'ила. І чит'ає мол'ітву, і вже так як ск'аже б'атько й м'ати і доп'іринько йог'о охр'истить. Бо, б'ачте, дамн'ій то бо'ялися, жеб вон'о не вмерл'о як слаб'є вр'одиться. То вже б'абка хр'истить.

За кум'ами ход'или. Прих'одять і пр'осять, а як? За кум'ами йде т'ого дитюк'а б'атько. Прих'одить і к'аже: ти м'аєш б'ути в м'ене к'умом. В м'ене в так'у а так'у нед'ілю м'ають б'ути христ'ини. А одк'азуватися не м'ожна бул'о. Вже, зн'ачить, як пр'осить, то н'авіть як він б'ідни був а бог'атого к'ума пр'осить то він м'усить іт'и, бо к'ажуть не м'ожна одк'азуватися. А як в к'ого не годув'алися д'іти, вмир'али д'іти, то так'ий об'ичай був: на сам'ий пер'у^од вих'одить. Він ід'е. Як ід'е прос'ити кум'у^ов, ід'е дор'огою, і от ког'о п'ершого зоб'ачить, чолов'іка, хто йом'у на вср'ечу йде, то т'ого пр'осить за к'ума і за кум'у. От він б'уде йти, хтось там йде, чи в'оду нес'е, чи ког'ось там зоб'ачить, чи хтось ід'е за св'єю потр'ебою, десь там ід'е, пр'авда, от п'ершу зоб'ачить б'абу чи д'івчину, чи чолов'іка, чи хл'опця то вже, зн'ачить, їх пр'осить. То вже, к'ажуть, б'удуть д'іти годув'атися. Ну, от ще так бул'о, що бер'уть бр'ата й сестр'у до хрест'у. Як не год'уються д'іти то брат і сестр'а з ідн'єї х'ати об'оє, то вже, к'ажуть, що б'удуть годув'атися д'іти.

Говорила Павлина Сльонзак, родове прізвище Семенюк, рік нар. 1906, село Матяшівка, гм. Тучна, пов. Біла-Підляська. Записано 13 липня 1986 року.

56. Як я бул'а д'івчиною то вже блюзк'и бул'и з к'упчого матер'іалу. Зо сво'єї роб'оти тк'ана то бул'а крат'івка на л'іто. Дівч'ата л'ітом в крату^овк'ах ход'или. Крат'івка назив'алася, бо то в кр'атку. А хвартушк'и бул'и. Хвартушк'и бул'и б'іли, в'ишивани. П'отом хвартушк'и бул'и к'упчи, вже з св'єї роб'оти не ш'или. Л'ітом х'устка бул'а бадист'івка, то вже найт'онша, найдилікатн'ій з бад'исту. А вже в г'осини то шалян'івка. В с'ачках ход'илі, а 'якще. Б'ули с'ачки. З перш'у кор'отки, п'отом вже м'ода бул'а, роб'или д'овши. І так вбир'алися. Так с'амо й б'аба вбир'алася: М'ала я крат'івку.

Говорила Антоніна Панасюк, рік нар. 1915, село Матяшівка, гм. Тучна, пов. Біла-Підляська. Записано 12 липня 1986 року.

57. Я Степ'ан П'авлік ур'оджений 1906 р'оку в сел'і Ян'івка. В 1915 р'оци в'ивезьони я був на Ур'ал. А му^ой б'атько Ів'ан то був на

ву^ойн'і, т'ільки дид'ульо і м'ати з дитьм'има в'їїхали. Зав'езли туд'и на Ур'ал в 1915 р'оци, то бул'о пу^од'осінь, я вступ'ив до шк'оли ход'ити, до п'ї'итиї кл'аси. І там ук'ончив ш'осту кл'ясу. Як револ'юція повст'ала то в нас бул'а пер'єрвана шк'ола, бо ще тут сер'едня часть Рос'ії, то т'утика револ'юція трив'ала в 1917 р'оци і т'исячу дев'ятсот ву^осю^омнацятум. В 1916 роци Кр'асна Армія перерв'алася ч'єрез В'олгу сюд'и на Ур'ал. Як вже п'єрши рік я пу^ойш'ов до гімн'азіюм то то кр'асній прийшл'и і нас так'их молод'их хл'опцю^ов в Кр'асну Армію забр'али. То бул'о сел'о 'Озеро, Тул'амський рай'он, в Башк'ирії. І нас в Нежив'отови бул'о в тій шк'оли, помістил'ося з підісіт'учнів, бо вже мн'їго повтик'ало. Т'її б'їлії окруж'или т'ую шк'олу і нас в'ипустили з т'єї шк'оли. Не м'ожня бул'о в'ийти. Ідн'ого хл'опця вир'адили, хот'їли пудд'атися. Як він пу^ош'ов так і не верн'увся.

Записано 7 липня 1986 року в селі Янівка, гм. Ганна,
пов. Володава.

58. Я ход'ила на кат'ехи й погн'ала б'идло, в день ход'ила до кость'ола, а на др'уги день ост'алася в ть'отки – вл'їзла тел'ушка в багн'о а я кажу: „о як'є бан'о луб'оке”. Ть'отка к'аже: „Мар'исю, не каж'и бан'о т'ільки багн'о, а я всьоромн'о по св'ойому: бан'о, луб'око. Аж прийшл'а мо'я брат'иха з Констант'ин і в'итлумачила м'єні. А я ще нияк'а бул'а – дванац'їть літ. Ти так як гов'ориш не говор'и, но каж'и: гр'єчка, грабл'і, гл'ина. І я вже так почал'а говор'ити, і мен'є чолов'їк в Дубогр'одьох пит'ає: „Ску^оль же ти є?!” А я каж'у: з Данц'ю^ов. Ву^он к'аже: я зн'аю, що ти з Данц'їв, 'алі скіль р'одом? А я каж'у, же з Данц'їв. А ву^ен к'аже: а в'їте по-Данцю^овськ'ому не гов'орите. А тут в Данц'ь'ох кол'ись всі так каз'али як я каж'у: бан'о, л'ина, р'оши, луб'око, р'єбля, рабл'і, 'яода. Так говор'ило ст'арше покол'їнє, а мол'одше вимовл'їє «г», 'алі теп'єр всі перев'ажно говор'ять по-п'ольськи.

Записано від Маріянни (Маньки) Павлик, родове
прізвище Созонюк, рік нар. 1902, село Данці, гм. Ганна,
пов. Володава в серпні 1986 року.

59. Як сирот'а вих'одить з'амуж і не м'ає б'атька а ще й м'атера не м'ає – вес'іле пр'авлять, та як брат є, сестр'а є, вон'а жив'е к'оло їх. 'Алі як вж е приїждж'ає молод'ий то спив'ають так'их піс'ень: „Зн'ати Мар'исю молод'енькую”. Спив'ають ту п'існю на покл'онах.

Як т'ую п'існю переспкв'ають то кд'аняються і одправл'яються вже до шл'юбу. Сирот'і р'іднього б'атька заступ'ає хрищ'они б'атько як є і хрищ'она м'ати заступ'ає р'ідню м'атир. Як поверн'уть з ц'еркви то молод'у п'ару вит'ають хрищ'они б'атько і хрищ'она м'ати. Як вже приїждж'ають із ц'еркви, вих'одять з хл'ібом, з гор'ілкою і вв'одять до х'ати, сяд'ають за стіл і г'остяться, як скрізь на вес'ілю.

Говорила Павлина Сльонзак, родове прізвище Семениук, рік нар. 1906, село Матяшівка, гм. Тучна, пов.

Біла-Підляська. Записано 12 липня 1986 року.

60. Так'ий був зв'ичай. Як молод'ий ход'ив в св'ати до д'івки, як ї'ї спод'обав то мус'ив в'єї щось вз'яти з д'ому, жеби вон'а не одрикл'ася вже. От мо'я баб'уля, як він прийш'ов спод'обала йог'о, а то був вдов'ець. Мав вже тр'ицять літ а баб'уля м'ала дв'ацять літ. І йог'о спод'обала, бо бул'а нав'іть кал'іка. А м'ала земл'і не м'ало, так що бул'а не б'ідна. І що соб'і под'умала викр'астити л'юльку, жеб він не одр'ікся. І так то кол'ись не бул'о подлог'ів. Л'ісу бул'о мн'іго, 'алі подлог'ів не роб'или, бо то б'уде гн'ити д'ерево, марнув'атись А то бул'а гл'ина і м'иши нароб'или дзюр'ок. Дав'ай ту л'юльку вк'инула в т'ую н'ору м'ишачу. П'отом як'ийсь час шук'ала ї'ї і знайшл'а вже. То пройшл'и вел'ики літ'а, о, я на карт'оплі куп'ав ок'іпці і найш'ов. А баб'уля п'отом, як кол'ись я ще був мал'им, а бул'и на пр'адках баб'и і зачал'и одн'а одн'у^ой пр'авити: як я йом'у вкр'ала, як він в м'ене вкрав. Їдн'а к'аже, що я г'узика одр'ізала од марин'арки чи од сукман'а чи од чоґ'ось там. А мо'я баб'уля к'аже – я св'ому л'юльку вкр'ала і в н'ору м'ишачу вк'инула і знайшл'а.

Мо'я баб'уля назив'алася Т'екля Панас'юк. Дид'ульо назив'ався Дав'ид. Тут жил'и до п'ятн'ацятого р'оку, до войн'и.

Говорив Олександр Панасюк, рік нар. 1913, село
Матяшівка, гм. Тучна, пов. Біла-Підляська. Записано
12 липня 1986 року.

61. Давн'ій мол'оли мук'у в ж'орнах а п'отом на млин'ах, на вятрак'ах. Давн'ій хліб пекл'и з раз'ової мук'и. Мол'оли і так пекл'и. Давн'ій перог'и пекл'и з мук'и пшен'ичній і теж м'елютої на раз, бо не бул'о з ч'ого петлюв'ати. П'отом зачал'и петлюв'ати, бо м'ало бул'о т'ого зб'їжа. К'упеньку. Хліб я пекл'а так: найпер'у^од я робл'ю квас, в так'ому гарн'ушкові невел'ико́му. Ву^озьм'у хл'їба пор'їжу. Він розм'окне там, то вже п'евни хліб уда'ється. Там два дні пом'окне той хліб а як ч'асом то но їд'он день. І як розчин'ю, розмоч'у палюх'а то да'ю тр'охи дрощ'и, три д'ека шт'ири то г'ура. Як не бул'о дрощ'и то пекл'и хліб на п'ідквасци. Зн'ачить, пал'юх зо стар'ого хл'їба к'идається з'авше і ще той квас з т'ого хл'їба. Т'оє розомн'у всьо і дрощ'и м'ожна не дав'ати н'авіть. І розщин'яю так'о є. Вод'и да'ю. Найб'у^ольш як ляг'аю сп'ати я є розщин'ю. Сіль да'ю як миш'у 'мис'ити'. Вр'ано вст'ану, доп'іро йог'о посол'ю. І мук'а вже в х'ати є, замиш'у і вир'осте, на бл'яхи і в піч. Давн'ій пекл'и на чер'ени а топ'ір не вда'ється на чер'ени. Роб'или так'і кр'угли б'улки. Подсип'али мук'ою а найб'ільш дуб'ове л'исте. Ход'ила зрив'ати в л'іси. На дуб'овому л'исті хліб кл'али на ч'ерен. Я т'ого не роб'ила.

Говорила Антоніна Панасюк, рік нар. 1915, село Матя-
шівка, гм. Тучна, пов. Біла-Підляська. Записано 12
липня 1986 року.

62. Як прин'осять хліб на стіл, звич'айне, до сьняд'аня їсти, як х'очуть кр'аяти хліб то зр'облять ножом криж і зачин'ають кр'аяти той хліб. Н'игди ни кр'аяли хл'їба як не зроб'или кр'рижа. Якб'и перехрест'или той хліб і зн'ову зачин'али кр'аяти. Т'оє помнят'аю, бо з'авше бабка так роб'или.

Говорила Анна Гараль, рік нар. 1923, село Кузавка, гм.
Ганна, пов. Володава. Записано 13 липня 1986 року.

63. Ковтун'а то так ликув'али. Як вже т'ії ковтун'и завед'уться, но то йдуть до так'их, о, шептун'у^ов, стин'ають їх, одтин'ають т'ії ковтун'и. А ковт'ун? А то зр'обиться так'ий ковт'ун, так'ий л'імець на голов'і. Зр'обиться по-пр'осту так'ий л'імець, що не розбер'еш йог'о. Ар'ожу ликув'али так: Р'ожа як то р'ожа – як сп'ухне ног'а то не дай Б'оже. Я ход'ила на толок'у пр'і^ести, як я пр'і^ела то мен'і сп'ухла так'а, о, ног'а бул'а. Т'ую р'ожу сп'алювали, возьм'уть ль'ону і клад'уть на н'огу, і сп'алюють т'ую р'ожу. І вже одт'ухне. Вон'о пом'оже.

Говорила Марія Мазурук, дівоче прізвище Пишко,
моя родичка, рік нар. 1906, село Данці, гм. Ганна, пов.
Володава. Записано в серпні 1986 року.

64. Як при'їдуть зи шл'юбу то з'араз молод'уху впровадж'і^еють до х'ати, за стіл садов'і^еть, туп'ір п'ють і їд'і^еть, і спив'ають. Запор'ожці сто'ять і „с'ира” спив'ають. О так бул'о давн'ій. Запор'ожцями їх назив'Али, бо вон'и за пор'огом сто'яли і т'ого „с'ира” спив'али. Я всі пісн'і вже позабув'ала. Давн'ій каз'али, що ог'онь х'одить, ом'етра, по ок'у^опцях х'одить. Про русалк'и, що в жити бул'и я не ч'ула. Так'о стр'ахали мал'и д'іти: не йди в ж'ито, бо там р'усалка є, і б'уде лоскот'ати і зад'ушить. А в кол'одязи ж'аба є, не йди, бо вт'опить. К'ажуть на Ів'ана с'онце гр'ає. Вон'о є вел'ике, черв'оне і кр'утиться. Гол'уза – то так'о є з'имно і так'ая вол'огость.

Говорила Анна Занюк, родове прізвище Казмирук, рік
нар. 1906, село Данці, гм. Ганна, пов. Володава. Запи-
сано в серпні 1986 року.

65. Пас з гр'убого самор'обного полотн'а, приш'итого давн'ій в низ'ови до сор'очки б'абської то п'у^одтичка. Рандак'ами давн'ій назив'али зив'ови спудн'иці з в'овни, в'иткани в руж'окольор'ових п'аси. Ст'арши л'юде на бл'юзку каз'али кафт'ан. То бул'а д'овга бл'юзка з гр'убого матер'іалу. А с'ачок то так'а б'абська марин'арка кол'ись бул'а, ч'или по-п'ольску ж'акет. В бл'юзк'ах ход'или дивч'і^ета й баб'и. А к'урта то бул'о кор'отке пальт'о пош'ите на в'ати на з'иму. С'ачок ще був – то так'є як норм'альна марин'арка,

л'єтнік що ход'или чоловік'і, м'єнше то с'ачок а вел'ике то пальт'о. Марин'арка є пош'ита з гр'убого матер'ялу а л'єтнік з т'оншого, в л'єтнікови ход'или л'ітом, на з'иму ще к'урта бул'а. Б'абська то камиз'еля а чолов'іча то камиз'елька. П'асок рам'інни до нагав'иць то папр'ужка. Ш'апка то ог'ульна н'азва накр'итя голов'и. Кашк'єт то ш'апка з козирк'ом. Гов'орать в нас ш'і'єпка і ш'апка. На капт'ур од б'урки к'ажуть башл'ик. Ш'апка з 'ухами то малах'айка аб'о малах'ай. Як д'амські ч'оботи з кор'откими хол'івами то черев'ики а як чолов'ічи то кам'аши – к'ажуть. Чолов'ічи то пант'офлі а б'абські т'уфлі. Вст'онжка то кит'айка а тас'ємка то кусн'ик. Фарт'ух 'альбо хварт'ух то спудн'иця пош'ита зо сво'єх роб'оти полотн'а в кольор'ових п'аси: осн'ова льон а вуз'єнькі к'упчи нитк'і, зв'ани г'оринь 'черв'они' і шивч'иця 'ч'орни к'ольор' то є вток (вуток).

Говорила Леокадия (Льодзя) Полиянська, родове прізвище Пишко, рік нар. 1929, моя подружка, село Данці, г'м. Ганна, пов. Володава. Записано в серпні 1986 року.

66. Но, пу'одв'алини найп'єрш заклад'ав, і дил'і м'усив м'ати, і всьо дерев'ян'ое. Дил'і шихув'ав, іщ'є мус'ив м'ати б'ельки дерев'ян'иї, но й кр'окви – якщ'о х'одить о х'ату, зн'ачить. К'ажуть: – Як кр'окви і л'ати то вже пу'ов х'ати. А кл'уня – то там що: пу'одв'алини, дил'і і всьо. Сам не збуд'уєш, майстр'у'ов м'усиш м'ати. Брав л'юде, майстр'і, бр'аце, к'ілько там плат'ив дн'ю'овку, і будув'ав. А це вп'єрш тр'єба тих б'алюв настар'атися, нар'ізати їх, і так д'алі. Доп'іро як добудову'їться, жеб всьо бул'о гот'ове. Трач'і бул'о найн'і'їти – тартак'ув не бул'о. Доп'іро ст'у'ольця, тр'ачкою й п'илкою на тр'ойку, бр'аце, нар'ізати б'алюв, дощ'ок нар'ізати. І доп'іренько пу'одв'алини отес'ати. Всьо р'єнчне, всьо р'єнчне, ни бул'о ж'адної крайз'єгі, ниц. І дуп'іро б'алі ст'авляй, всьо р'єнчне. І б'алі доп'іро ті'єг до сам'ого зр'уба. Топ'ір б'ельки так с'амо обр'ізани теж п'илкою а ни ж'адьон тарт'ак, всьо р'єнчне. Но, і кр'окви т'єсаниї, теж р'ізани р'єнчне, всьо р'єнчне. І м'усив напрацюв'атися ни то що дзісь. Вже дах накр'ити сол'омою то вже м'ало як'і, жеб не вмів сол'омою кр'ити. Аб'и зоб'ачив н'авіть як

кр'ити. Л'ати б'иле як'її там з л'їса, то не то що пу^од дах'у^овку, крив'її поприбив'ав, н'авіть то ще кол'ись г'озбдзю^ов не бул'о, то т'иблями прив'ершував, бр'аце. Прибив'али л'ати до кр'окву^ов т'иблями, і доп'іро, бр'аце, сол'ому. І то всьо сам'и роб'или. І так'а то бул'а буд'у^овля.

На к'оляду подав'али на сту^ол так: найсамп'ерш борщ з гриб'у^ов, пу^озн'їй сел'едець, кис'іль гр'ечани, к'омпот з груш'ок і 'яблик то 'юшка, гриц'ухи безварунк'ово, то зн'ачить печ'они пл'ячки на др'ощах, кап'уста на ол'їюви. Ще колядник'и з м'аком на к'оляду безварунк'ово.

Говорив Степан (Степко) Полиянський, рік нар. 1921,
село Данці, гм. Ганна, пов. Володава. Записано в серпні
1986 року.

67. Памнятаю як мен'е на вес'їле за др'ужку бр'али. За спив'аньом, бо я м'ала г'олос д'обри. М'оже на дван'ацять весіл'ю^ов за спив'аньом мен'е бр'али. Спив'ала а'якже. Вес'їле, вес'їле бул'о д'оброє. Як я, був'ало, в К'ондрата бул'а за др'ужку і як по'їхали до шл'юбу то ц'їли день не 'ївши бул'и, хол'єра! М'ало ю^ой літ бул'о по христ'ови, м'усили по св'ідки 'їхати. Вон'а, молод'уха як шиснац'їєть літ м'ала то христ'илася. 'їдемо з Данц'їв до Бок'инки, з Бок'инки до Г'ущи, а там ксь'ондз не х'оче д'ати шл'юбу. То вон'и 'їдуть по св'ідки до Бок'інки. Вще с'онечко зайш'о як до Данц'ю^ов при'їхали – і так'е бул'о вес'їле. З Г'олишова їд'ьон той був дружк'о і к'аже: др'ужечко, х'очеться 'їсти? – ой, д'їєдьку, х'очеться 'їсти. Бер'ім – к'аже – той хліб 'їжмо! То зн'ачить той хліб що брав молод'ий подр'уку як 'їхав по д'івку. А той хліб лиж'ів там в в'ози. Я каж'у: – Дав'айте, б'удюм лом'ити. А вин к'аже: – Якб'и ще що то би д'обре на'їлися. Ми при'їхали і дав'ай говор'ити. При'їхав Кал'їху^ов Гриць і Остап'уха, і к'ажуть: – о, тут бул'о, М'анько, вес'їле: питль'ови пир'у^ег був! А деж туд'и, чорт йог'о мав, т'ого перог'а? А я кажу: а чом ти йог'о мні не прин'їс? Тож я 'їсти х'очу! – А я знав, що ти х'очеш 'їсти?! Так'е бул'о вес'їле.

Був'ало, н'айде п'овна х'ата чуж'их, непр'ошоних так'их, що не м'ожна перейт'и. І так'е бул'о вес'іле.

Говорила Маріянна (Манька) Павлик, дівоче прізвище
Созонюк, рік нар. 1902, село Данці, гм. Ганна, пов.
Володава. Записано в серпню 1986 року.

68. Данці на п'анщину ход'или до двор'а Голиш'у^овського, і бул'а в'изначона од'ина, на як'ую од'ину зайт'и. І там спіш'илися, жеб на т'ую од'ину зайт'и. І м'усили зайт'и. І там був ж'онца, кот'ори розпор'адився т'ими роб'у^отниками. І прийш'ов той чі^ес, же п'анщину ск'інули. То при'їхала пол'іція до сел'а і каз'ала, же не йд'іте – то не в'ірили ще, бо'ялися к'ари, 'алі м'усили пу^ойт'и. Зайшл'и туд'и – в двор'і сказ'али, же вже п'анщина ск'іньона. П'анщину ск'інув цар. Розк'азували, що пан прих'одив до двор'а і вибир'ав найхор'ошши баб'и і вод'ив їх до шпихир'і^е в'іяти зб'у^оже. І в ту^ом шпих'еркови бул'о л'у^ожко.. І кот'ора йом'у под'обалася то м'усла з ім'йти і зроб'ити м'ілость. А їдн'ая б'аба з Данць'у^ов, з Коротун'ового р'оду не хт'іла йти і сказ'ала: я пу^ойд'у за сво'єю потр'ебою. І вон'а пу^ошл'а і т'ую дурн'ицю вишм'арувала гумн'ом і прийшл'а і лягл'а а ву^он до'єї і зам'урав р'укі, прогн'ав дод'ому. І сказ'али л'юде: д'обре зроб'ила, же їдн'а справедл'ива б'аба бул'а. А р'ешта то бул'и до нич'ого.

Говорив Михайло (Мих'аль) Павлик, рік нар. 1901,
село Данці, гм. Ганна, пов. Володава. Записано в серпні
1986 року.

69. Як хтось хтів перев'езти буд'инок то збир'ав фурм'анкі. Запр'ашували, наклад'али що там т'ого, матері'алу на воз'и, прив'озили дод'ому, і доп'ір скид'али, і доп'ір бул'а так'а бис'єда, поченст'унок для фурман'у^ов. Ст'авили ор'ілки, мн'і^есо, хліб. По'їли і поїх'али. Под'і^екував ім'оспод'ар, і всьо. ім не плат'или, бо то зв'алася толок'а. Бул'о безпл'атно. Толук'у організув'али пр'іести, баб'у^ов запр'ошували з ковр'у^отками. Прих'одили, для т'єї б'аби напр'і^ели а вон'а ченстув'ала їх об'ідом. Т'ільки

ч'асом с'іно як кос'или то ход'или на р'анкі і толок'ою кос'или. То як с'іно кос'или, а бу'ольш то нем'а толок'и.

Я врод'ився в Данць'ох т'исячу ву'осю'омс'от деві'едисі'ет'ий в'осьмий ру'ок. Ц'іли чі'ес прожив'аю в Данць'ох. В Р'осії був три р'оки і в Ним'еччини був д'еві'еть літ. А на Зах'оди? Тож то на Зах'оди. Я був в Ольшт'инському, в'ивезли в т'исячу дев'ятьс'от с'орок сь'омум р'оци а верн'увся в т'исячу дев'ятьс'от сімдис'і'ет тр'етьюм р'оци.

Говорив Трохим Павлик, рік нар. 1898, село Данці, гм.

Ганна, пов. Володава. Записано в серпні 1986 р.

70. П'еред п'ершою святв'ою войн'ою в нас ход'или в нар'одних стр'оях. Як при'їхали з Р'осії то т'ое вже скас'оваке бул'о. Якб'и не т'ая ву'ойн'а то м'оже ще бул'о би д'алі так. 'Алі то вже, в'ідаєте, по войн'і л'юде поприїждж'али, не вбир'алися в т'ое давн'ійше, н'авіть вже не тк'али тих пигул'ів, тих сороч'ок. Пиг'уля бул'а як в вас той хварт'ух, що ви куп'или. То так'а спу'одн'иця сук'онна, і'ї пиг'улію назив'али. Ранд'ак то вже 'інша роб'ота, 'інше тк'анє. То вже назив'ався ранд'ак. Так'а спу'одн'иця. Як ход'или в спанц'ерах, в сукман'ах то пам'ят'аю. І каптур'і пам'ят'аю. Ще мо'я м'ама м'ала каптур'а. До шл'юбу вбир'али: г'орсат, сор'очка так'ая б'іла, ф'айна, аліг'анцька, так'ий ком'ір був виклад'ани, тиж так'ая в'ишита. Кос'а м'услаб'ути розд'ілюна на полов'ину, на голов'і кв'іти, тут на гр'удьох паць'ори бул'и. І г'орсет той був. Пиг'уля бул'а і фартуш'ок був. Як бул'о л'іто то спудн'иця бул'а так'ая як ви куп'или топ'іро – горин'істик, т'ільки 'інша м'ода, так'ий черв'они – назив'ався горин'істик. А вже на з'иму пиг'уля сук'онна. Як вон'а звинч'алася то наклад'али на г'олову капт'ур. То з с'ебе скід'ає і наклад'ає 'інше од'іне. І теж пиг'улю наклад'ає т'ільки др'угу.

Говорила Павлина Сльонзак, родинне прізвище Семєнук, рік нар. 1906, село Матяшівка, гм. Тучна, пов.

Біла-Підляська. Записано 12 липня 1986 року.

71. Од к'ого в'іте науч'илися тк'ати переб'ори?

Од м'атера, б'абці і від свекр'ухи. Пжев'ажне від свекр'ухи. Мо'я свекр'уха бул'а в Дубогр'одьох за Б'айом Павл'ом. На ім'ям'ала вон'а Мар'ія.

Розкаж'іте як ви тч'ете переб'ори?

П'ерше я почал'а тк'ати то при'їхала п'ані з Варш'ави з Інстит'уту Взорн'іцтва. Хт'іла жеб'я показ'ала їй ті переб'ори, як перебир'ається. Но то ми зачал'и в трьох тк'ати. Так'а бул'а Дид'юк Ант'оська і Пате'юк Гел'ена. І ми тк'али ті переб'ори. Взял'и ми т'ії спудниц'і, так'і с'иви й не с'иви, то на їх т'ії шл'яки скрізь бул'и, б'ачили ми н'аші вз'ори. Як фабр'ичні вон'и бул'и. То п'отом так'і зесп'оли дав'ай зак'азувати на переб'ори. На ік'они сюд'и дес'ь пу'од Хом роб'ила я перебори. Зак'азували в м'ене свящ'енники три ручник'и.

Я пам'ят'аю, що в Дубогр'одах баб'и ход'или в сорочк'ах з переб'орами. Баб'и стар'іши в сорочк'ах з переб'орами. Капт'ур на голов'і. Капт'ур, спудн'иця і фартуш'ок, в попер'ек так'о був тк'ани аб'о позд'овж тк'ани і сор'очка з переб'орами д'амська бул'а: манк'ет в переб'ори і т'утика нарам'енніки в переб'ори. А п'азуха то вже бул'а гл'адка. А м'енські – то б'ула ст'уєчка в переб'ори (сто'ячи ком'ір). Рукав'и то вже тк'ани. Св'еї роб'оти полотн'о. А тут пл'іска на гр'уди – переб'ори м'усили наш'ити. Пжев'ажне то тк'али і не нашив'али переб'орів. Ч'иста б'іла сор'очка і ст'у'ойка, і манк'ети то м'усли бути переб'ори. То так'і давн'іші, прадід'івські. Ход'или в капелюш'ах з сол'оми. Постол'и з л'ика. Нагав'иці б'іли і кр'айкою пу'одп'асане, і сор'очка з переб'орами. Як вже зимн'ій, холодн'ій то був так'ий сукм'ан'альбо каб'ат. П'отом дівч'іта мал'и горс'ети. Бул'и теж б'абські сукман'и. Ще й топ'іро пош'или каб'ата на вис'аву. Стар'и стр'ої в'икін'юни, бо в їх не х'одять.

Говорила Станіслава Бай, родове прізвище Ващук,
родом із села Ганна, рік нар. 1927, село Долгоброди
(Дубогроди), гм. Ганна, пов. Володава. Записано 4
серпня 2002 року.

72. І тип'ір з скуль прив'езуть і з скуль прив'езуть. І так'ий в нас в'игун
був в К'іівці пуд рік'ою Кжн'ою. Зав'озять т'ії др'ова, склад'ають

хл'опці. Вв'ечур над зах'одом с'онця всі збиг'аються, бо с'онечко загр'ає. С'онечко три р'ази ск'очить, і то є правдз'іве на Ів'ана. Як вже с'онечко зах'одить пудп'алюють і спив'ають. Спив'ають хто як і пісн'і в м'іє. Найп'ерш спив'ають так і Ів'анови а п'отом то все спив'ають, так ії т'ільки, но не вес'ільниї, о, р'унжи спив'ають. Як переспив'ають т'иї пісн'і всі ск'ачуть ч'ерен той уг'онь і круг'ом х'одять. Но як то в'ідаєте, як то молодь'ож. А назбир'ається т'улько от так'ого го! Як вже перетанц'юють, переск'ачуть к'оло т'ого огн'ю то хто м'ає вин'очка, хто м'ає гул'ячку зв'язану, і біг'уть всі на рік'у. А рик'а недал'єко Кжна. Біг'уть на рик'у. І к'идають т'оє на рік'у, т'иї вин'очки, гулячк'и зв'язани. і теж там спив'ають. Попих'аються в в'оду, бо всі на б'осо. А вод'а так'ая пл'итка, що м'ожна бул'о б'ігати. Як там вже наб'ігаються, наб'ігаються то вже йдуть, вже всі топ'ір в ольш'ину. Біг'уть в вольш'ину і л'амлють вольш'ину. А кол'ись дах'и бул'и сол'омою кр'ити, і вже зак'ончилося всьо, всьо прих'одять топ'ірака дод'ому і вт'икають т'ую вольш'ину в стр'іху. І т'ая вольш'ина то вун'а так зас'охне і стирч'ить. О як чи п'алець бол'ить, чи ног'а забол'ить то бр'али т'ую гул'ячку, прин'осили до х'ати, розп'арували в т'еплуй вод'иці і т'оє всьо приклад'али – то бул'о б'арзо пом'оцне. То так'ая в нас бул'а традиція на Ів'ана. А спив'ати пісн'і то спив'али.

Говорила Ніна Николаюк, родове прізвище Левчук,
родом із села Київець, гм. Залісся, рік нар. 1925, жила
в селі Добринь-Великий, гм. Залісся, пов. Біла-Під-
ляська. Записано 13 серпня 2002 року.

73. Коров'ай то зачал'і печ'и на передд'ень п'еред вес'ільом. Як р'ано на др'уги день вес'іле а то вв'ечури баб'и збир'ають. Баб'и т'иї, що пекл'і коров'ай назив'алі коров'айницями. Збир'ають їх д'єсят, п'ятн'ацят, к'ульо там. Найбл'іжшу так'ую родз'іну збир'алі. Сус'іди теж. Вон'и пекл'і тон коров'ай. Спив'алі р'ужни так'и присп'євки до коров'ая. Зачин'аю:

1. Ой в гор'оди з'іле /2
Зачина'ається, почина'ється

УГандз'юні вес'іле /2.

2. Адежт'ая Т'екля /2

Що коров'ай п'екла.

Ой нех'ай пр'ийде,

Нех'ай прин'есе

Коровай'ове т'істо.

То т'ая коров'айниця найст'арша, то вон'а прих'одит вперш і загнит'ає й розщин'ає, і п'отом зам'ісит. А як коб'іти пр'идут, коров'айниці т'ії то вон'а т'оє т'істо прин'осит на стул і ста'ют і гнет'ут т'оє т'істо. І вон'о м'усит б'ути так'оє тверд'ійше на т'ії шишк'и. Бо на т'ую под'ошву що клад'ут шишк'и вон'е, то не тр'еба так вигнет'ати, тр'охи т'ільки. 'Але на т'ії шишк'и то мус'ово так тверл'ій вигнет'ати, щоб вираб'яти т'ії шиш'к'и, пташк'и, там так'ії слимачк'и, так'ії р'ужне, так'ії но пташк'и, так'ий пристр'уй до т'ого коров'ая. І так спив'ають. К'ажда як'ую вм'іла спив'ає так'ую песнь.

3. Т'оє срибн'оє т'істо /2

Пов'езлі на м'істо

А з м'іста на р'инок –

Закв'ітло як барв'інок /2

4. Світ'и м'ісяцю скр'аю /2

На т'ому коров'аю,

Жеб бул'о чистюс'єнько

Кр'аяти друнюс'єнько. /2

То як спив'алі то так роб'оту роб'или.

Говорила і співала Леокадия Нитихорук, рік нар. 1922,
село Вілька-Поліновська, гм. Костянтинів, пов. Біла-
Підляська. Записано 15 червня 2003 року.

74. В нас п'еред Нов'им Р'оком то то умовл'ялися дівч'ата і хл'опці. Хл'опці zostавл'ялися в х'ати а дівч'ата йшли гогут'ати. І так: к'ажда д'івчина по два хадз'яї обгогот'ала, бо к'ажда м'іла п'улучку,

ол'ись назив'алися п'улучки а не хвартушк'и. Бо п'улучка а зо св'єї роботи на кр'оснах тк'ана. Як зайд'емо пуд х'ату: ім'ете гог'оти?. Гогот'іте! Но і ми гог'очемо. А одн'а пуд дв'ери ж'ить і вже сто'їть з фартушк'ом, з т'єю п'улучкою і юй щось есуть. Як в'инесуть юй три ж'ечи, зн'аїте так: к'ішки, бо то ни в'алася каш'анка т'ілько к'ішка. К'ішки то ковбас'и чи як'огось жк'а з капуст'ою чи з чимсь. Но то б'уде бог'ата хаз'яйка. А як исуть одь'он, дад'уть, но то б'уде б'ідна. І так об'ийдуть т'ії д'івчини д'есять хаз'яїни. Нас бул'о п'ять д'івчини, жеб к'ажда ина м'іла два хаз'яїни, жеб в т'ую п'улучку юй дал'и два іїни. І топ'ір приход'имо дод'ому. Хл'опці на нас ждуть, сид'ять. 'ір ми всьо клад'емо на стул. То вон'и нас вперш обсьими'ють: б'уде так'еї хадз'яйки, т'ая б'уде так'еї хадз'яйки. Так'ий жжать сміх.

хл'опцюв фу з х'ати а ми ворожим'о. А ост'атня вр'ужба так'ая і, же йд'емо пуд верб'у. Як ід'емо пуд в'ербу то гов'оримо. 'Алі йд'емо пуд в'ербу то скусуем'о гулячк'и зуб'ами. Ск'уситься ми і зуб'ами тр'еба влож'ити за п'азуху, та жеб п'альцями ни к'ати. І вже ни гов'оримо. Нихт до ник'ого ніц не одзив'ається. вет як одх'оджу ворож'ити то я вд'ома прик'азую, щоб як ийд'у нихт до м'ене ніц не одзив'ався. І нихт до м'ене не в'ався. Як'ий хл'опець присн'иться. Як нихт до м'ене не з'ався. І в'іте зн'аєте, що я в'іру в те. І мні присн'ився той за 'о я в'ийшла. А я м'іла нажич'оного цалк'ом 'іншого. І я так ому не признав'алася, ник'ому, щоб з м'ене не сми'ялися. 'ч'оного м'ає в свой'ому сел'і а присн'ився юй хл'опець бриня.

Говорила Ніна Николаюк, родове прізвище Лев-
чук, родом з Київця, гм. Залісся, рік нар. 1925, село
Добринь-Великий, гм. Залісся, пов. Біла-Підляська.
Записано 15 червня 2003 року.

уй т'ато як прин'юс коляд'у, ввуйш'ов до х'ати і сказ'ав:
а Іс'усу Христ'у! А ми йом'у одказ'али. Но й вун топ'ірака

повіншув'ав нас. А д'умаєте я не пам'ят'аю як вун віншув'ав: Жеб в'іте здор'ови бул'и, жеб уч'илися д'обре, і як то від'омо. Но й ст'авляє коляд'у в кутк'ови, бо в нас ст'авляли коляд'у в кутк'ови. І с'іна прин'юс пуд рук'ою, т'оє с'інечко полож'ив, коляд'у пост'авив, а ми топ'ірака вбир'аємо коляд'у. Бо хо'їнка сто'їть, й'олка як і'ї назив'ають, сто'їть убр'ана. 'Алі кол'ись так не бул'о як топ'ірака, но всьо з пап'еру бул'о, витин'ане бул'о. Ц'ястка пекл'и з 'ябличками. А ми тут пудбиг'аємо пуд коляд'ицю і спив'аємо для коляд'иці:

Коляд'ицьо, коляд'ицьо
 Дай нам м'ачку до кут'иці!
 Як не д'ате – одкаж'іте
 Мо'їх н'ужок не том'іте. /2
 Мо'ї н'ужки як памп'ушки
 Покуп'іте мні панч'ушки /2
 Мо'ї н'ужки нивел'ички
 Покуп'іте мні черв'ички! /2

О так'ая то п'існя бул'а для коляд'и. Як т'ато пост'авив коляд'у, ми і'ї вбир'али пап'ірцями, там р'ужними, то ми вбир'али і т'ую п'існю спив'али.

Говорила і співала Ніна Николаюк, рік нар. 1925,
 родове прізвище Левчук, родом із села Київець, г'м.
 Залісся, проживала в селі Добринь-Великий, г'м. Біла-
 Підляська. Записано 15 червня 2003 року.

76. Сказж'іте про перебив/ання п/осту, як у вас бул'о?

А в нас розма'їто то був'ало. Як прад'уть прадк'и чи там п'ір'є ск'убають то прид'уть, дм'ухають, п'ір'є до гор'и п'у^ойде, то п'опилу г'орщик вк'інуть до х'ати, то дв'ери чимсь так подопр'уть, щоб не в'илізти надв'у^ор, 'окна мал'юють. Пом'алюють 'окна, жеби бул'о помаль'оване. То розма'їто був'ало. Н'авет'і ву^из на дах зат'ігнуть. Пу^од х'ату ци ком'у н'авет прин'есуть убік'ацію, пу^од дв'ери. Хто вву^ойд'е то пр'осто смерд'ить. Розма'їто був'ало, 'алі то вже пройшл'о.

Свят'или п'аску?

П'аску свят'или. І з п'аскою прих'одять і гов'орать: Христ'ос воскр'ес! Топ'ір то позабув'алі всьо і т'ого не гов'орать. Прин'есе, пост'авить і всьо. Я кол'ісь сво'їд'іти то уч'ила. Як'а та п'аска бул'а – б'іли хліб?

Був хліб, сир, м'асло, коб'аска. Коб'аскою оп'асане ц'іле пор'осятко, і мн'ісо розма'їте і су'иль. Но й хто ще м'ає як'і забоб'они то ще г'олку в су'иль вс'аджує там.

Говорила Марія Терешкова, рік нар. 1926, село Коде-
нець, гм. Дубова-Колода, пов. Парчів, колишній
Володавський повіт. Записано дня 11 липня 2003 року
в Люблині у Православному домі опіки.

77. Скажіте про весілля.

Приїждд'іє молод'ець на в'ирад, забир'ає молод'уху і вже йд'емо до ц'еркви. Музик'анти гр'ають. Ід'юм до ц'еркви. Зах'одимо до ц'еркви. Ксьондз вих'одить, да'є нам шлюб. Хор спив'ає б'арзо л'адне. І так пров'адять тонь шлюб. Так як тр'еба, як зак'азане. Як з ц'ерви при'їдимо то вих'одять батьк'и з х'ати з гор'ілкою і по кіл'ішку налл'ють молод'им гор'ілки і вил'івають за с'ебе: молод'ая а пу'озн'ій молод'ець вилів'ає за с'ебе тонь кіл'ішок гор'ілки, ни п'є. І батьк'и пр'осять до х'ати. Вх'одять до х'ати. Сяд'ають за сту'ол. Ст'авлять гор'ілку, да'ють з'акуску. з'акуска розма'їтого кал'ібру. Но й почин'ається вес'іле. Налів'ають в кіл'ішки. Спив'ають мн'огая л'іта. Кіл'ішки налів'ають. Попив'ають. Спив'ають. Поп'ються. П'отом по т'ому всь'ому вже к'ончиться тонь об'ід, ід'уть на с'алю і муз'иканти і вис'ільники і там вже б'авляться. Танц'юють.

А на другий день було у молодого весілля?

А на др'уги день то вже звич'айно гост'ина була. За'їхалі - сьмо там. Там тоже посяд'алі за сту'ол. В'ийшли батьк'і, нас привит'алі. Попрос'-илі до х'ати. Ну, вв'у'ойшли до х'ати і за сту'ол посяд'алі, і пил'і. Я то ще впил'ася тр'охи, бо дал'і спирит'усу.

А поправини були? Гостина була там?

В п'ершу нид'ілю бул'а гост'ина у мо'їх батьк'у^ов, а в др'угу бул'а у мужик'а. Тод'и зайшл'а, бул'а т'ая гост'ина. Пжи'єнцє бул'о. Б'арзо бул'о л'аднє, ни так як теп'єра.

А як ховали у вас чоловіка як вмер? Який похорон був?

П'охорон у нас так'ий був: Ум'ерло люд'і, вд'ома нарадж'ілі – хмо і і полож'или на л'авку, бо в тр'умну не кл'алі но на л'авку полож'или. І род'ина там сид'іла, л'юде прих'одили, говор'или, одвідув'али. Но й лиж'ів без ну^оч. На др'уги день ід'уть до ксь'ондза. Ксьондз прих'одить і випрува'джує т'ого неб'ожчика до ц'єркви. А в ц'єркви пр'авиться мші. Одпр'авиться мші. Прощ'їймося. І вез'емо на мог'илкі. Ксьондз одпр'авить погжеб'ове. Трун'у спуск'ають в ду^ол.

Говорила Марія Павлючук, рік нар. 1910, родом із села Хворостита, гм. Вирики, пов. Володава, село Любичин, гм. Дубова-Колода, пов. Парчів. Записано 11 липня 2003 року в Люблині в Православному домі опіки.

78. Які були у вас звичаї й обряди під час Великого Посту і в половину посту?

В полов'ину п'осту як вже пист перелам'ався. Пу^ист лам'альи. І 'окна м'азальи і на дв'єрох там як'ись зн'аки роб'ильи. Так пу^ост лам'ався. Ход'ильи хл'опци і роб'ильи вс'які зб'итки. Но бо що ж: то 'окна помал'ює гл'іною, помал'ює там де дв'єри. То бул'о в нас на полов'ину п'осту як лам'ався пу^ост, перебив'альи пу^ост.

Які були у вас звичаї на Проводи?

А на Пр'оводи так с'амо ти мальов'анки бр'альи і гр'альи в 'айця. Но й на цм'єнтаж ход'ильи. На м'огилки ход'ильи з т'ими пис'анками. Для тамт'их душ нос'ильи і на м'огилках кл'альи. Так бул'о на Пр'оводи. Пров'одильи так той Велікд'єнь з тамт'ими душ'ами.

Які були у вас звичаї й обряди пов'язані зі святом Петра і Павла?

На Петр'а і П'авла то ход'ильи в п'оле з Юрк'ом. Юрк'а так 'ого роб'ильи, бр'альи б'охен хл'іба, як то це де-якого м'еду чи гор'ілки

і з'якуски. Збир'алося кільк'ох і ход'или в п'оле і на меж'і сид'или і гост'или. Так в нас бул'о на Петр'а і П'авла. Ход'или в св'іто. Той зв'ичай назив'ався Юрк'о. З Юрк'ом ход'или на м'ежу.

Які були у вас звичаї й обряди пов'язані з Новий Роком?

В нас ход'или і гр'алі пу^од окн'ами. Так Нов'ий Ру^ок вит'али. В нас щодрув'али на Щодру а на Нов'ий Рик ход'или по хат'ах і пу^од окн'ами гр'али. Господар'і гост'или, дав'али гр'оши, а як як'а господ'ині не м'ала гр'оши то як'ого перог'а дал'а. Пжев'ажне дав'али гр'оши. Перог'и в нас назив'али колядник'ами.

Говорила Маріянна Веґера, рік нар. 1922, село

Вирики-Полуд, гм.Вирики, пов. Володава. Записано 14 грудня 2003 року.

79. Які були у вас звичаї й обряди під час Великого Посту і в половину того посту?

На полов'ину п'осту там де д'івка бул'а хл'опци нас'ипали в г'орщик череп'ян'ий п'опелу і шли в'ечором там де д'івка в туй х'ати м'ешкала, к'ідали г'орщик з п'опелом. Одчин'ели тих'онько дв'ери і б'ухнули нас'еред х'ати г'орщик, щоб як найб'у^ошьш зак'урити тим п'опелом, щоб д'івка п'отом на др'уги день м'ала що роб'ити 'альбо малюв'али 'окна. Малюв'али 'окна ф'арбою.

Які були у вас звичаї під час вербної Неділі?

На В'ербну Нед'ілю ішл'и до ц'еркви. П'отом верн'увшись дод'ом трим'али свяч'ону в'ербу з п'уп'яками. Накп'ерш дав'али мал'им д'ітям т'ії пуп'ях'и з верб'и лиг'ати. То на к'ашель м'ало б'ути. Но д'іти тр'охи зо сльоз'ами, ал'е лигн'ули т'ії пуп'ях'и а стар'ії хахут'іли, сми'ялися. То так'і ж'арти бул'и. І б'илися верб'ами.

Які були у вас звичаї на день Святого Духа тобто на Зелені Святки?

В'ідаю т'ільки, що паст'ух, кот'ори пас ч'ереду б'идла в л'ісі мус'ив на к'ажду т'илушку так'ого винк'а за р'оги впл'ести і вчип'ити т'ого винк'а. І вже пригн'ав б'идло дод'ому то господ'ар мус'ив ще д'ати йом'у як'усь палюн'ицю, к'авал ковбас'и. Пальон'иця

то так 'а б 'абка, то так 'ий бух 'онок не кр 'угли т 'ільки кант 'ови на бл 'ясі печ 'они, з питль 'ової мук 'и.

Які були у вас звичаї й обряди пов'язані з Водохрищами по церковному з Богоявленням Господнім?

Ішл 'и над опол 'ону над Буг і там б 'атюшка свят 'ив в 'оду а пчеляр 'і йшли і стар 'алися набр 'ати вод 'и, т 'єї св'яч 'оної вод 'и, бо то покроп 'ити пч 'оли то б 'арзо пч 'оли вед 'уться. І п 'отом прийшл 'и дод 'ому то к 'аждому дав 'али по кел 'ишкови т 'єї св'яч 'оної вод 'и в 'ипити. То б 'уде д 'обре на здор 'ов'є, не б 'уде люд 'ина хвор 'іти.

Які були у вас звичаї й обряди пов'язані з весіллям?

Найп 'ерш батьк 'и молод 'их м 'усили обговор 'ити, в т 'ебе дочк 'а, в м 'ене син є, пожен 'імо. Як 'ось змовл 'елися, прих 'одили. П 'отом прих 'одив др 'ужба чи як він назив 'ався, а дивосн 'уб прих 'одив з кавал 'іром і вже обгов 'орував поважн 'іші спр 'ави: як, що, кол 'и, як м 'ає б 'ути. І п 'отом вже до вес 'іля збир 'алися, шикув 'алися. Купов 'али що там, то вель 'она то ще де-що, то ще де-що. Мол 'оли мук 'у, купув 'али гор 'ілку, бо вес 'іле без гор 'ілки бул 'о ниц в 'арте. А вес 'іле – на вес 'ілю спив 'ли:

*Ой жен 'ися П 'етре
Д 'обре тоб 'і б 'уде
Меш м 'ати з кім сп 'ати
Но хл 'іба не б 'уде.*

'Альбо ще їдн 'а так 'а п 'існя:

*Ожен 'ися П 'етре
Б 'удеш панув 'ати
Я му б 'идло п 'асти
Ти меш заверт 'ати.*

Говорив і співав Степан (Стьопа) Сидорук, рік нар. 1919, поет, мій приятель, село Ставки, гм. Володава. Записано 24 березня 2004 року.

80. Які були у вас звичаї й обряди під час Великого Посту і в половину того посту?

Як зачин'ався пу'ост то м'ама з'авше миск'и м'ила, ж'еби то тл'ущу не бул'о в туй м'исці. З'авше каз'ала, же д'іти, вже зл'одій прийш'ов, м'ясо укр'ав, нем'а топ'ір. Пу'ост зачин'ається, б'удюм пост'ити. Ол'ій, мак, м'ама з'упу вар'ила, з ль'ону верт'ила і карт'охлі посипив'ала. То б'арзо д'обре. Здор'ове бул'о. І н'авет з с'іменя з т'ого, коноп'ель теж верт'ила в в'ерт'юсе і з'упу подпал'яла і тиж забіл'яла.

Так як молоко'о бул'о, як смит'ана. І то д'обре бул'о. Топ'ір то смі'ється, де так?! В полов'ину п'осту кр'осна вже роб'илі. Бо я ще сам'а памет'аю роб'ила.

Які були у вас вірування, звичаї й обряди пов'язані з народженням дитини?

Як б'аба в ць'онжи ход'ила, то як щось смерд'ило то щоб вон'а голов'и не обрац'ала, бо в дит'ини б'уде з г'орла смерд'ити. Мо'я колеж'анка так зроб'ила, м'ати 'єї. Смерд'ило! То б'арзо бид'а для д'івчини. І жеб ч'ерез л'ейци не переступ'ала, бо дит'ина б'уде закр'учона пемповін'ою. На кал'екув м'оже див'итися аб'и не дивов'ала, аб'и не висміх'ала, бо як б'уде висміх'ати то і т'оє тоб'і зроб'иться. І то знов в нас в др'угуй сус'едней вй'осце м'ати ход'ила в ць'онжи, гр'уба бул'а і гор'іло і вон'а зл'апалася за твар – ой, йой, зачал'а так, о Б'оже! А т'ая дит'ина, вже топ'ір ст'арша од м'ене т'ая коб'іта, м'ає на твар'і черв'ону ц'ятку. Лік'аже тр'охі виліч'илі т'ую черв'ону твар. І всьоромн'о т'ая твар л'адна а т'ая червон'іша, темн'іша, І то правд'ива пр'авда. П'ерез д'ирку не м'ожна бул'о див'итися, бо дит'ина косо'ока б'уде. Як муж'ик десь п'уйде, посвар'ится а ж'инка див'ится за ним, 'око примр'ужує і б'уде дит'юк з примр'ужоним 'оком. То в нас т'оє бул'о.

Говорила Леокадія Нитихорук, рік нар. 1922, село
Вілька-Поліновська, гм. Костянтинів, пов. Біла-Під-
ляська. Записано 25 квітня 2004 року.

81. Які були у вас звичаї під час Вербної Неділі?

На В'ербну Неділю то несли п'альму святити, вбир'али її ту п'альму, барв'инком перев'ажно. Несли святити, прин'осили дод'ому, побив'али д'іти пальм'ою і каз'али: будь здоров'и як верб'а, будь хор'оши як вод'а чи здоров'и як вод'а а вис'оки як верб'а. А ще каз'али так бр'ідко: Не всчик'айся, ни всир'айся до роб'оти поспиш'айся.

Які були у вас звичаї й обряди пов'язані з обжинками?

В нас як бул'о законч'ене тих жнив то на п'олю б'ороду вбир'али. Вр'ізували зб'іже, та в'яз'али т'ую б'ороду, доок'ола пол'оли, обсип'али, там кр'ижа з сол'оми кл'али, ж'еби на др'уги рік те зб'іже вросл'о. Бул'и пісн'і пов'язани з тим обж'ендом, 'алі я не пам'ят'аю.

Які були у вас звичаї й обряди пов'язані з першим сіянням збіжжя в /осені тобто з засівками?

П'ерше збіже зачин'али с'іяти тим кр'ижом з т'ого обж'инка, тим кол'осом зачин'ають. Ще так'ий був зв'ичай, що бул'о кон'ечне звар'ити п'ару я'єць і бр'ати їх в кор'обку, бо с'іяли кор'обкою, не сівник'ами. Треба бул'о вз'іти 'яйця в кор'обку, жеб зб'іже бул'о гр'убе як ти 'яйця.

Які були у вас звичаї й обряди пов'язані з весіллям?

Ще п'еред тим, р'анше, р'анше, то вже не за мо'їх час'ів, 'алі р'анше, р'анше ход'ила молод'уха в суб'оту з др'ужкію по всіх сус'ідах, по всім сел'і і пр'осла на вес'іле. 'Алі то бул'о так'е прос'іне. Прос'или р'одичу^ов на те вес'іле і прос'или ког'о там прос'или, то р'одичи прос'или. А то вон'а то так ішл'а, попрос'ити, я не зн'аю, для звич'аю. Каз'ала: – Пр'осить б'атько, пр'осить м'ати і прош'у я вас на вес'іле. То бул'о так'е поведз'ене. А вже в день шл'юбу як 'їхала молод'ая до винц'ю то м'усла к'аждому пжиходнь'ому як'ий т'ілько йшов, кл'анятися, жеб він поблагослов'ив. Ще бул'и так'і пжес'онди, же зн'ачить, як при'їхали з винц'ю, як сяд'ають за стіл, як х'очуть м'ати дв'оє дит'и то два п'альці тр'еба подлож'ити под д'упу, пуд сідз'ене.

Як х'очуть м'ати їдн'у дит'ину то тр'еба подлож'ити їдн'ого п'альця. А як вже 'їхали од шль'юбу, як з кость'ола сяд'ають, обов'язково, хто ж знав так 'і пжес'онди, чи хл'опець чи д'івчина то мус'ив прис'істи їм др'угу од'ежу, то зн'ачить був гор'ою, вже к'ажуть. А ще так 'і бул'и пжес'онди, як шл'юбну сор'очку, як розбир'аються на ну^оч, то шл'юбну сор'очку приклад'ає в кутк'ови кам'інньом, к'аменьом, жеб не подн'осив на 'єї рук, жеб не б'ився.

Говорила Кароліна Дем'янюк, рік нар. 1939, село Долгоброди (Дубогроди), гм. Ганна, пов. Володава. Записано 29 червня 2004 року.

82. [Казка] Був в одн'єї б'аби син Ів'анко. І ход'ив вун р'ибу л'апати а м'ама й'ому нос'ила 'їсти. І з'айде над рик'у і крич'ить: С'инку, Ів'анку, приплив'и до кр'айку, я тоб'і 'їсти прин'єсла, ти мен'і дай риб'оньки! З'ара, з'ара м'амо! І знов: – С'инку, Ів'анку, приплив'и до кр'айку, я тоб'і їст'оньки а ти мні риб'оньки! А в'ідьма поч'ула т'ое. Вун приш'ов а м'ати дал'а йом'у 'їсти а вун м'атері р'ибу дав. Вун на'ївся і пуш'ов. І попл'ив кр'ипою знов по р'ибу. А та в'ідьма за як'ийсь час прих'одить, і так як м'ати прин'осила йои'у 'їсти. Прих'одить і знов к'аже: – С'инку, Ів'анку, припл'инь до кр'айку, я тоб'і їст'оньки а ти мні риб'оньки. А вун к'аже: – Ни м'ами, ни м'ами голос'ок! А вон'а гр'убим г'олосом: – С'инку, Ів'анку, приплив'и до кр'айку, я тоб'і їст'оньки а ти мні риб'оньки! А вун к'аже: – Е, то ни м'ами голос'ок. Пушл'а т'ая в'ідьма до ковал'я, поклип'ала яз'ика, жеб т'онки гол'ос був. Но й доп'іра прийшл'а знов і крич'ить т'онкім г'олосом: – С'инку, Ів'анку, приплив'и до кр'айку, я тоб'і їст'оньки а ти мні риб'оньки! І вун припл'ів. Вун д'унав, що то йог'о м'ама. Припл'ів. І йог'о в'ідьма зл'апала. Взял'а йог'о в миш'ок і пон'єсла.

Розказала Ніна Николаюк, рік нар. 1925, родове прізвище Левчук, родом із села Київець, гм. Залісся, село Добринь-Великий, гм. Залісся, пов. Біла-Підляська. Записано 11 вересня 2004 року.

83. Які були у вашому селі звичаї й обряди під час запусків і під час Стрітіння Господнього тобто Громничної?

З/апусти роб'или ц'іли т'идень п'еред п'остом то назив'алася масл'яна, масл'яни т'идень. Но то ход'или. Збир'ється шість баб, шість люд'и. Дзись до м'ене всі прих'одите, я гот'овлю, і вон'и прин'осять, розум'ієте. Вз'автра йдуть до др'угеї, і так до нед'ілі. В нед'ілю кун'ець, бо то п'еред Вел'иким П'остом той т'идень. А в нед'ілю пуст. Всі гост'илися. То масл'яни т'идень. Масл'яни т'идень назив'али. То гост'илися.

Які були у вас звичаї в день Святого Духа тобто на Зелені Святки?
В нас не бул'о звич'аюв, щоб пастух'и кор'ови вінч'али а господ'ар дав'ав їм за те гр'оши.

А лепеху, по-польську татарак приносили до хати?

А'якже. Татар'ак то плисн'ик в нас назив'али. Йог'о кид'али скрусь, розкид'али, і квитк'и роб'или, так'о розкид'али так'и вис'оки. К'оло х'ати бер'езини не ст'авили т'ільки х'ату бер'езиною вбир'али. В х'ати образ'и пообир'ають бер'езиною. В нас так'ая бул'а м'ода, як як'оесь св'ято то з'араз х'ату вбир'ають. Так бул'о зав'едьоне.

Говорила Ніна Николаюк, рік нар. 1925, родове прізвище Левчук, родом із села Київець, гм. Залісся, село Добринь-Великий, гм. Залісся, пов. Біла-Підляська.
Записано 12 вересня 2004 року.

84. Які були у вашому селі звичаї й обряди під час запусків і під час Стрітіння Господнього тобто Громничної?

Бил'о св'ято і ход'ілі до кость'ола і нос'ілі свят'іті громни'иці. Прих'оділі з кость'ола то роб'ілі криж, запал'ялі громн'іцю, роб'ілі криж на дв'ерох і над к'омином теж. І подпал'ялі у к'аждого вол'ося, жеб гр'ому не бо'яліся. Як кол'ісь бил'і б'ельки то на б'ельках теж громн'іцью роб'ілі криж.

Які були у вас звичаї й обряди під час Великого Посту і в половину того посту?

Бр'ялі п'опелу в г'орщик і к'ідалі до х'ати і тиім перебив'алі тон пу^ост на пув п'осту. Ст'іни малюв'алі, 'окна малюв'алі. І топ'ір так р'обят.

Які були у вас звичаї й обряди пов'язані з Великоднем?

П'аску свят'ілі. Пжев'ажне д'іти нос'ілі свят'іті а вже як'о посвят'ілі то на др'уги день, на п'ерши не бил'о кол'і, вже 'яйця покр'асят і б'ються т'ими 'яйцями. Як вже поб'ють всі 'яйця то 'яйцями кач'алі. І бив так'ий зв'ичай, що дав'алі волоч'єбне для хрестн'яку^ов, для діт'и. А топ'ір то хто там да'є. На п'ерши день Вел'ікодня дав'алі 'істі м'ясн'є, 'алі п'ерше бил'о яйц'є. Подел'ітіся тр'єба бил'о яйц'єм. А тод'і вже м'ясо, б'улка. М'усіла б'улка б'іті так'ая вел'іка. Найп'ерш 'ілі як сяд'алі до стол'у то 'ілі всьо свяч'оне. М'ясо свят'ілі, 'яйця, м'асло, с'іра кав'алок свят'ілі но й хлі'єб, кав'алок м'асла чи ковбас'и.

Говорили жінки, члени хору «Левков'яни», село Докудово І, гм. Біла-Підляська. Записав дня 22 жовтня 2004 року Іван Ігнатюк.

85. [Казка] Цар мів три доч'ок і вон'и всьо ход'или в сад гул'яти. Гул'яли, гул'яли і нар'ешті щось їх забр'ало, як'ийсь віть'ор забр'ав з т'ого сад'а. Цар зач'ав скрузь шук'ати, нем'а йог'о доч'ок. І вун розголос'ив скрузь по св'ому панств'ови, же хто знайд'є йог'о дочк'и то кот'ору сх'оче то ї'ї соб'і возьм'є за ж'унку. І так сх'одилися так'ії пан'и р'ужни і йдуть шук'ати. І вороч'аються, і ниht не зн'айде доч'ок. 'Алі прих'одить так'ий невел'ички хл'опець і к'аже до ц'ара, же їх знайд'у. А цар засми'явся з й'ого, закл'ився з й'ого і к'аже: – Не так'ий хл'опці пошл'и і не знайшл'и а ти – к'аже – зн'айдеш – так до й'ого к'аже. А вун к'аже, той хл'опець – Я знайд'у. Но вун, той хл'опець к'аже для тих кухар'ок, жеб'йом'у наладув'али 'іжи. Тож кол'ись не бул'о пліц'акув а т'ільки миш'ок. Взяв 'їжу в миш'ок на пл'ечі і пуш'ов там з мишк'ом. Ід'є, ід'є, ід'є, 'алі б'ачить сид'ить так'ий чолов'ік. Сид'ить той чолов'ік. Хл'опець подх'одить до т'ого

чолов'їка а той чолов'їк к'аже, що йом'у так їсти х'очеться і не ма'є що їсти. Хл'опець здойм'ає т'ого мишк'а, розв'язує і йог'о к'ормить т'ого чолов'їка. Накорм'ив йог'о і той чолов'їк пит'ається: – А де ти йдеш? А вун к'аже той хл'опець: – Йду, бо в ц'ара дочк'и щось вкр'ало, три доч'ок, я йду шук'ати. А вун к'аже: – О, зн'айдеш. Т'ільки я тоб'і дам ш'апку-невід'имку. Як в р'азі ч'ого ту ш'апку нал'ожити то теб'е нихт не б'уде б'ачити – так к'аже той чолов'їк, що вун йог'о накорм'ив.

Розказала Ніна Николаюк, рік нар. 1925 родове прізвище Левчук, родом із села Київець, гм. Залісся, село Добринь-Великий, гм. Залісся, пов. Біла-Підляська.
Записано 4 листопада 2004 року.

86. [Про руйнування церкви в селі Київець, гм. Залісся, пов. Біла-Підляська] Прийшл'и т'її нов'и уні'яти і намовл'яли люд'и, щоб л'юде перейл'и сел'ом на нов'у унію. Каз'али як л'юде пер'ейдуть на унію то тод'и ц'ерква зост'анеться. А л'юде не зохт'їли перейт'и на унію. К'ажди правосл'авни одм'овив для тих уні'ятув, що вон'и ход'или за подп'исами, щоб подпис'ати як'о б'удуть уні'ятами. То був так'ий п'одступ, щоб ц'еркву розвал'ити. І м'аєте в тисяч'у дев'ят'от тр'ицять в'осьмому р'оці, то бул'о в л'їпцю, ми тод'и ж'ито ж'али на гор'оди. Я м'їла дван'ацять літ і ми йшли ж'ати. Б'ачимо, їдуть два самох'оди, од'он самх'од їде з роб'онікув, а два пол'їції, ч'орної пол'їції. Л'юде зачал'и бігч'и, зачал'и прос'ити, щоб замкн'ути, н'ащо вал'ити. І так'ий був в нас Котин'евич, ще до дзїс памет'аю. Влад'ислав Котин'евич, так'ий кір'овник шк'оли. І вун прос'ив т'ого, бо стар'оста був з Б'їлої. І вун прос'ив т'ого стар'ости, жеб замкн'ути, н'ащо вал'ити як м'ожна замкн'ути, ком'усь то вон'а б'уде, не, нех сто'їть. Не. Взял'и вам розр'їзали всі шт'їри ст'орони угл'а і самох'одом розтягл'и. Найп'ерш бл'яху скот'или. Образ'и то вин'осили в шапк'ах, норм'альне в шапк'ах ход'или, образ'и вин'осиди. Бо ж ми д'їти сто'яли, хоч вон'и ст'арших одган'яли а так'их дит'и то не. Як'ажу, тод'и я м'оже 12 літ м'їла. То ми сто'яли й див'илися. Т'оє всьо з сер'єдини винесл'и і до Кобил'ян пов'езли, т'її образ'и всі, всі з ц'еркви. А як т'ільки вон'и

приїхали, а Котн'євич, той кір'овник шк'оли, вун б'арзо д'обре жив'ів з б'атюшкою. Вон'и так'і кол'егі бул'и, н'авіть м'атушка.

Но м'аєте, розр'ізли ц'еркву. Я приб'ігла і сказ'ала для Котин'євича, що б'атюшка, ксь'онде вже схов'ався. А вон'и ц'еркву розр'ізли, т'ую бл'яху скот'или, розвал'или ц'еркву і поїхали. Зо три літ одправл'яли в туй ц'еркви, 'алі хор'оша бул'а ц'ерква.

Розказала Ніна Николаюк, дівоче прізвище Левчук,
рік нар. 1925, родом із села Київець, проживала в селі
Добринь-Великий гм. Залісся, пов. Біла-Підляська.
Записав дня 4 листопада 2004 року Іван Гнатюк.

